

Bike's Patrullenin toiminnan arviointi

Jere Raappana

09/2024

TIIVISTELMÄ

Jere Raappana: Bike's Patrullenin toiminnan arviointi

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Antti Jääskeläinen & Tuomas Liinamaa

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Opinnäytetyön aiheena on Oulussa toimivan Bike's Patrullenin toiminnan arviointi. Bike's Patrullen on ollut toiminnassa vuodesta 2022 ja ryhmä koostuu vapaaehtoisista yksityishenkilöistä, jotka pyrkivät ennalta estämään ja vähentämään polkupyörävarkauksia. Opinnäytetyö on rajattu pääosin koskemaan Bike's Patrullenia, mutta tutkimuksessa käsitellään myös Bike's Patrullenin toimintaan keskeisesti liittyviä käsitteitä, kuten polkupyörävarkautta ja esineoikeutta.

Tutkimuksessa tutkitaan ja analysoidaan objektiivisesti Bike's Patrullenin oikeudellista perustaa sekä yksityishenkilön mahdollisuuksia puuttua polkupyörävarkauksiin. Tutkimusmenetelmänä tutkimuksessa käytetään lainopillista tutkimusmenetelmää. Sen avulla systematisoidaan ja tulkitaan voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä sen soveltamismahdollisuuksia Bike's Patrullenin toimintaan.

Tutkimuksen keskeisen teoreettisen pohjan muodostavat voimassa oleva lainsäädäntö, hallituksen esitykset ja oikeuskirjallisuus. Bike's Patrulleniin kuuluvien yksityishenkilöiden oikeudellisina perusteina toimivat käytännössä oikeuttamisperusteet, joten niiden tarkastelu on tämän tutkimuksen keskiössä. Tutkimus perustuu kokonaisuudessaan julkisiin lähteisiin.

Tutkimuksen johtopäätöksien perusteella voidaan todeta, että Bike's Patrullenin toiminnan oikeudellisen perustan arviointi on moninaista ja toiminta herättää useita oikeudellisia kysymyksiä, erityisesti oikeuttamisperusteiden suhteen. Bike's Patrullenin toiminnan perusajatus on hyvä ja toiminta voi vaikuttaa moraalisesti oikeutetulta, mutta oikeudellisesta näkökulmasta ajateltuna Bike's Patrullenin jäsenet liikkuvat haastavalla alueella. Vaikka tämänkaltainen kansalaisaktivismi voi olla arvokasta, on kuitenkin tärkeää, että toiminta toteutetaan lainsäädännön asettamissa rajoissa, jotta toiminta ei ole oikeusjärjestyksen vastaista.

Sivumäärä: 49

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 09/2024

Avainsanat: Bike's Patrullen, polkupyörävarkaus, oikeuttamisperusteet, hätävarjelu, pakkotila, itseapu

ABSTRACT

Jere Raappana: Evaluation of Bike's Patrullen's activities

Type of thesis: Research-based thesis

Publicity: Public

Supervisor: Antti Jääskeläinen & Tuomas Liinamaa

Degree: Bachelor of police services

The topic of this thesis is the evaluation of the actions of Bike's Patrullen, which is an active civil activist group based in Oulu, Finland. Bike's Patrullen has been active in Oulu since 2022 and consist of volunteers who aim to prevent and reduce bicycle thefts. The scope of the thesis is mainly limited to Bike's Patrullen, but it also addresses key concepts which are closely connected to the topic such as bicycle theft and property law.

The research objectively examines and analyzes the legal foundation of Bike's Patrullen and the possibilities for private individuals to intervene in bicycle thefts. The research method is legal research, which is used to systematize and interpret current legislation and its applicability to the actions of Bike's Patrullen.

The key theoretical basis of the research is formed by current legislation, government proposals and legal literature. The legal basis for the private individuals in Bike's Patrullen largely stems from justifications under the law, which are the focus of this research. The thesis relies entirely on public sources.

Based on the conclusions of the research, it can be stated that the evaluation of the legal foundation of Bike's Patrullen's actions is multifaced and the activities raise several legal questions, particularly concerning justifications. The core idea of Bike's Patrullen is positive, and the activities may seem morally justified, but from a legal perspective, the members of Bike's Patrullen operate in a challenging area. Although this type of civic activism can be valuable, it is essential that the activities are carried out within the limits set by law to ensure they do not conflict with the legal system.

Pages: 49

Month and year of review: 09/2024

Keywords: Bike's Patrullen, bicycle theft, grounds for justification, justifiable defence, necessity, self-help

SISÄLLYS

LYHENTEET	1
1 JOHDANTO	2
1.1 Johdanto aiheeseen	2
1.2 Tutkimuskysymykset	3
2 TUTKIMUSASETELMA	3
2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite.....	3
2.2 Aiemmat tutkimukset	3
2.3 Työn rakenne	4
3 TUTKIMUSMENETELMÄ	5
4 POLKUPYÖRÄVARKAUS	6
4.1 Varkaus	7
4.1.1 Toisen hallusta.....	8
4.1.2 Irtain omaisuus.....	8
4.1.3 Tahallisuus.....	8
4.2 Näpistys	9
5 BIKE'S PATRULLEN	9
5.1 Bike's Patrullenin esittely.....	9
5.2 Bike's Patrullenin toimintatapojen esittely, vinkkitiedot.....	10
5.3 Bike's Patrullenin toimintatapojen esittely, partiointi.....	11
6 LAINSÄÄDÄNTÖ	13
6.1 Perustuslaki.....	13
6.2 Esineoikeus	13
6.3 Omaisuuden suoja.....	15
6.4 Oikeudenvastaisuus ja oikeuttamisperusteet	16
6.5 Hätävarjelu	17
6.6 Pakkotila.....	18
6.7 Itseapu	20
6.7.1 Yleistä.....	20
6.7.2 Itseaputilanteet.....	22

6.7.3 Kuka on oikeutettu käyttämään takaisinotto-oikeutta.....	25
6.7.4 Voimakeinojen käyttö	26
6.8 Pahoinpitely.....	28
6.9 Hallinnan loukkaus	29
6.10 Omarkädenoikeus.....	30
6.11 Tuottamuksellinen vapaudenriisto	30
7 OMAVARTIOINTI	32
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
8.1 Johdattelu tutkimustuloksiin.....	32
8.2 Lainsäädäntö.....	33
8.3 Bike's Patrullenin suorittamien tehtävien analysointi.....	39
9 POHDINTA.....	42
9.1 Oma pohdinta aiheesta	42
9.2 Itsearviointi	43
9.3 Jatkotutkimus	44
9.4 Tutkimuksen luotettavuus	45
LÄHTEET	46

LYHENTEET

HE	Hallituksen esitys
LYTP	Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015)
LöytötavaraL	Löytötavaralaki (788/1988)
PeVL	Perustuslakivaliokunnan lausunto
PKL	Pakkokeinolaki (806/2011)
RL	Rikoslaki (39/1889)
RVA	Asetus rikoslain voimaantamisesta (39B/1889)

1 JOHDANTO

1.1 Johdanto aiheeseen

Tutkimuksen aiheena on Oulussa toimivan Bike's Patrullenin toiminnan arviointi. Bike's Patrullenin ryhmä koostuu vapaaehtoisista yksityishenkilöistä Oulun alueella ja he pyrkivät omalla toiminnallaan ennalta estämään ja paljastamaan polkupyörävarkauksia. Polkupyörävarkaudet ovat yksi yleisimmistä rikoksista Suomessa. Pyörävarkauksien kohdalla rikosnimikkeeksi tulee pääsääntöisesti varkaus, mutta mahdollisesti myös näpistys.

Tutkimuksessa arvioidaan objektiivisesti Bike's Patrullenin toimintaa ja sen toimintatapoja lainsäädännöllisestä näkökulmasta. Tutkimuksessa keskitytään erityisesti siihen, kuinka tämä toiminta asettuu rikoslain ja muiden oikeudellisten normien puitteisiin. Bike's Patrullen, joka toimii polkupyörävarkauksien ehkäisemiseksi ja varastettujen pyörien palauttamiseksi omistajilleen, herättää mielenkiintoisia oikeudellisia kysymyksiä liittyen siihen, missä määrin heidän toimintansa on sallittua ja oikeusjärjestyksen mukaista.

Keskeisiä käsitteitä, joita tutkimuksessa käsitellään, ovat rikoslaissa säädetty oikeuttamisperusteet ja pakkokeinolaissa säädetty itseapu. Tutkimuksessa käsitellään myös muutamia muita seikkoja, jotka liittyvät keskeisesti Bike's Patrullenin toimintaan. Näitä seikkoja ovat muun muassa varkaus, näpistys, esineoikeus, perustuslaissa säädetty omaisuuden suoja ja rikoslain rangaistussäännökset. Jo tässä yhteydessä voidaan todeta, että oikeuttamisperusteet ja ennen kaikkea pakkolain mukainen itseapu, ovat erityisen olennaisia, kun arvioidaan, voiko Bike's Patrullenin toiminta olla oikeudellisesti hyväksyttävää tietyissä olosuhteissa.

Tavoitteena on selvittää, onko Bike's Patrullenin toiminta lainsäädännön mukaisesti hyväksyttävää ja millaisia riskejä siihen liittyy oikeudellisesta näkökulmasta. Tämä tutkimus tarjoaa analyysin siitä, miten tällainen toiminta asemoituu suomalaisessa oikeusjärjestyksessä. Tutkimukseen liittyvää tiedonhankintaa tehdessä ei löytynyt sellaista tietoa, että vastaavanlaista toimintaa harjoitettaisiin muualla Suomessa. Toisaalta niin kutsuttu omavartiointi on lähellä Bike's Patrullenin toimintaa, mutta siinä on kuitenkin eroavaisuuksia.

Opinnäytetyö on tutkimuksellinen ja opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin haetaan vastauksia käyttämällä oikeusdogmaattista tutkimusmenetelmää, joka on toisin sanoen lainopillinen tutkimusmenetelmä. Oikeusdogmaattinen tutkimusmenetelmä on perinteinen ja keskeinen tutkimusmenetelmä oikeustieteessä ja se keskittyy selvittämään, mitä voimassa oleva lainsäädäntö, oikeuskäytäntö ja oikeuskirjallisuus sanovat jostain tietyistä oikeudellisista kysymyksistä tai ongelmasta.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa on kaksi tutkimuskysymystä, joihin vastataan teoreettisen pohjan perusteella. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mikä on Bike's Patrullenin toiminnan oikeudellinen perusta?
2. Mitkä ovat yksityishenkilön mahdollisuudet puuttua polkupyörävarkauksiin?

2 TUTKIMUSASETELMA

2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella Oulussa toimivan vapaaehtoisryhmä Bike's Patrullenin toimintaan oikeustieteellisestä näkökulmasta, analysoiden ryhmän toimintaa ja sen oikeudellisia perusteita. Tarkastelussa pyritään ymmärtämään sitä, miten ryhmän toiminta sopii voimassa olevaan lainsäädäntöön ja mitä juridisia kysymyksiä sen toimintaan liittyy.

Ennen kaikkea tutkimuksen tarkoituksena on arvioida kyseisen ryhmän suorittamaa polkupyörävarkauksiin kohdistuvaa ennalta estävää ja paljastavaa toimintaa. Tutkimuksessa tarkastellaan myös yleisesti polkupyörävarkautta käsitteenä ja Bike's Patrullenin toimintaan liittyviä keskeisiä seikkoja.

Tutkimuksen keskeisenä tavoitteena on systematisoida ja tulkita voimassa olevaa lainsäädäntöä hyödyntäen lainvalmisteluasiakirjoja ja oikeuskirjallisuutta. Näiden oikeudellisten lähteiden avulla selvitetään, millaisille periaatteille ja oikeudellisille perusteille Bike's Patrullenin toiminta nojaa. Tutkimuksessa tarkastellaan sitä, tarjoaako lainsäädäntö riittävästi perusteita tämän toiminnan oikeukselle ja miten tämä toiminta asettuu oikeusjärjestykseen. Tavoitteena on tarjota kattava oikeudellinen analyysi, joka valottaa ryhmän toimintatapoja ja niiden laillista perustaa.

2.2 Aiemmat tutkimukset

Tutkimuksen aiheesta ei ole tehty aikaisempaa tutkimustyötä. Tutkimuksen kohteena oleva Bike's Patrullen on ollut toiminnassa muutaman vuoden ajan, joten on loogista, ettei siitä ole aikaisempaa tutkimusta. Kuten johdannossa jo todettiin, tiedonhaun yhteydessä ei löytynyt viitteitä siitä, että vastaavanlaista toimintaa olisi muualla Suomessa.

Yleisesti polkupyörävarkauksista on tehty aikaisempaa tutkimustyötä. Rönneberg ja Seppänen ovat tehneet Poliisiammattikorkeakoulun AMK-tutkintoon liittyvän toiminnallisen opinnäytetyön, jonka aiheena on: Opas polkupyörän omistajalle polkupyörävarkauksien estämiseksi (2023). Opinnäytetyössä tutkitaan polkupyörävarkauksia ja pyritään saamaan vastaus, miten polkupyörän omistaja voi ennalta estää polkupyörävarkauksia. Opinnäytetyössä käsitellään polkupyörän rakennetta, malleja, käsitteitä ja erilaisia polkupyörän lukitustapoja. Lisäksi opinnäytetyössä avataan miten toimia, jos polkupyörä anastetaan. (Rönneberg & Seppänen 2023, 2.)

Lisäksi Kelloniemi on tehnyt Poliisiammattikorkeakoulun AMK-tutkintoon liittyvän opinnäytetyön, jonka aiheena on: Polkupyörävarkaudet Oulussa ja yhteistyö polkupyöräliikkeiden kanssa anaste- tun omaisuuden palauttamiseksi (2021). Opinnäytetyötä ei ole kuitenkaan löydetävissä ollenkaan avoimista lähteistä.

2.3 Työn rakenne

Tutkimuksen kolmas luku keskittyy tutkimuksessa käytettävän tutkimusmenetelmän esittelyyn ja siihen, miksi lainopillinen tutkimusmenetelmä on tämän tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisin. Tutkimus keskittyy oikeudellisten lähteiden systematisointiin ja tulkintaan, joten lainopillinen tutki- musmenetelmä on tutkimusmenetelmänä oikea.

Tutkimuksen neljännessä luvussa esitellään teoreettinen viitekehys, joka on olennainen tutkimuk- sen aiheen ymmärtämiseksi. Tämän osuuden tarkoituksena on helpottaa lukijaa hahmottamaan tutkimuksen taustalla olevia keskeisiä käsitteitä ja teemoja. Teoreettisen pohjan esittelyn perus- teella pyritään tarjoamaan selkeä perusta niille kysymyksille ja ongelmille, joita tutkimuksessa käsi- tellään. Tässä osiossa hyödynnetyt lähteet koostuvat ensisijaisesti lainsäädännöstä, hallituksen esityksistä ja oikeuskirjallisuudesta.

Tutkimuksen viidennessä luvussa esitellään Bike's Patrullenin toimintaa ja sen keskeisiä toiminta- malleja. Ryhmällä on käytännössä kaksi toimintamallia, jotka ovat vinkkitiedot ja partiointi. Vinkkitie- dot tarkoittavat ryhmän saamia vihjeitä ja tietoja, jotka ohjaavat heidän toimintaansa. Partiointi puo- lestaan viittaa Bike's Patrullenin aktiiviseen läsnäoloon ja valvontaan tietyillä alueilla. Tässä lu- vussa esitellään, miten nämä toimintamallit käytännössä toimivat. Luvun alussa esitellään myös ryhmän perustamisen taustalla olevat seikat.

Tutkimuksen kuudennessa luvussa esitetään tutkimuksen keskeisin teoreettinen tausta, jossa sy- vennytään oikeuttamisperusteisiin ja muuhun lainsäädäntöön. Näiden käsitteiden avulla vastataan tutkimuskysymyksiin. Tämä luku on ratkaiseva, jotta voidaan ymmärtää, miten oikeudelliset periaat- teet ja käytännöt soveltuvat tutkimusaiheeseen. Keskeisinä lähteinä tässä osiossa toimivat lainsää- däntö, hallituksen esitykset ja oikeuskirjallisuus, joiden avulla pyritään tarjoamaan monipuolinen ja syvällinen näkökulman käsiteltäviin aiheisiin.

Tutkimuksen kahdessa viimeisessä luvussa keskitytään käsiteltyjen asioiden pohjalta tehtäviin joh- topäätöksiin ja pohdintaan. Näissä luvuissa tarkastellaan tutkimuksen tuloksia objektiivisesti ja kriit- tisesti sekä pohditaan niiden merkitystä laajemmassa kontekstissa. Viimeisessä luvussa ei pelkäs- tään arvioida työn lopullisia johtopäätöksiä, vaan myös pohditaan koko tutkimusprosessia ja tutki- muksen luotettavuutta sekä työn onnistuneisuutta. Tämä reflektio antaa mahdollisuuden arvioida tutkimuksen vahvuuksia ja heikkouksia sekä pohtia, miten tutkimusprosessi on vaikuttanut työn lop- putulokseen.

3 TUTKIMUSMENETELMÄ

Opinnäytetyö on muodoltaan oikeustieteellinen opinnäytetyö. Yksinkertaistetusti oikeustiede on oikeutta tutkivaa tiedettä. Oikeustieteellisen tutkimuksen tutkimushaarat voidaan jakaa kolmeen pääkohtaan, jotka ovat oikeusteoria, oikeuden yleistieteet ja lainoppi eli oikeusdogmatiikka. Lainoppi tutkii sitä, mikä on voimassa olevaa oikeutta ja mikä merkitys lailla sekä muilla oikeuslähteillä on. Lainopin tehtävänä on esittää tulkintakannanottoja oikeusnormien merkityssisällöstä ja järjestää sekä rakentaa lainsäätäjän materiaalien pohjalta yhtenäistä ja johdonmukaista oikeusjärjestelmää. Lainopin tehtävänä voitaisiin yksinkertaistetusti katsoa olevan lainsäädännön tulkinta ja systematisointi. (Hirvonen 2011, 21, 24.)

Oikeusdogmatiikka tarkoittaa käytännöllistä lainoppia, joka tuottaa käytännön lainsoveltajille käyttöön lainsäädännön tulkintasuosituksia siitä, miten jotain epäselvää säännöstä tulisi soveltaa lainopin tutkijan mielestä. Lainopilla pyritään esimerkiksi täsmentämään sitä, mitä hätävarjelasäännöksessä olevalla hyökkäyksellä tarkoitetaan. Teoreettisen lainopin tuottamien yleisten oppien avulla pyritään puolestaan selittämään voimassa oleva oikeus johdonmukaisena järjestelmänä, joka on toisin sanoen oikeuden systematisointia. (Määttä & Paso 2019, 4.)

Oikeudellisen tutkimuksen aineistona käytetään lainsäädäntöä, joka on perusaineisto, mutta lainsäädännön ohella aineistona voidaan käyttää hallituksen esityksiä ja eduskunnan käsittelyssä olleiden lakiesityksien perusteella syntyneitä asiakirjoja. Oikeustieteellisessä tutkimuksessa keskeisessä asemassa on oikeudellisten ongelmien kuvaaminen ja niiden ratkaiseminen. (Voutilainen 2016, 79.)

Kaikessa tieteellisessä tutkimuksessa keskeisessä roolissa on lukeminen, mutta oikeudellisessa tutkimuksessa se on erityisen tärkeää ja ennen kaikkea oikeudellisten teosten lukeminen. Lukeminen kartuttaa mahdollista lähdeaineistoa, mutta se toimii oppaana, jonka kautta opitaan oikeudellisiä metodeja, oikeudellisen argumentin rakentamista, tutkimuksen rakennetta ja oikeudellisen kirjoittamisen tyyliä. Lukeminen ja kirjoittaminen kulkevat käsi kädessä, eli monipuolisten tekstien lukeminen auttaa kirjoittamisessa. Oikeudellisessa tutkimuksessa kirjoittamisen taito ja argumentointitaito on aivan keskeisessä roolissa. (Soininen 2016, 54–55.)

Onnistuneen oikeudellisen tutkimuksen perustana on onnistunut kysymyksenasettelu. Oikeustieteelliseen tutkimukseen tai ongelmaan saa vastauksen vasta silloin, kun tutkija osaa kysyä oikeita asioita. Olennainen seikka tässä onkin se, että tutkija tietää itse, mitä hän kysymyksenasettelulla hakee ja mihin sillä pyrkii. Tutkimuksessa voi olla yksi tai useampi kysymys, mutta ne ovat kuitenkin oltava sellaisia, jotka liittyvät jotenkin toisiinsa. Toisaalta tutkimuksessa voi olla mahdollisesti pienempiä osakysymyksiä ja nekin täytyy osata järjestää osaksi kokonaisuutta. Kysymystenasettelussa keskeistä on, että niistä tulee toimiva ja onnistunut kokonaisuus. (Kolehmainen 2016, 109.)

Toisena tärkeänä onnistumisen elementtinä on se, että tutkimuksen tekijä pyrkii hakemaan vastausta muotoilemaansa kysymykseen oikeiden metodien kautta. Jotta tässä onnistutaan, opiskelijan on hallittava oikeustieteellisiä metodeja, jos hän aikoo vastata tutkimuskysymykseen lainopillista metodia hyväksikäyttämällä. (Kolehmainen 2016, 106.) Lainopilliseksi metodiksi voidaan kuvata esimerkiksi oikeuslähde-, tulkinta- ja argumentaatio-oppeja. Nämä määrittävät sen, miten esimerkiksi aiemmin mainittuun hätävarjelusäännökseen liittyvän hyökkäyksen oikeudellinen tulkintaongelma on ratkaistava eli miten hyökkäykselle voidaan löytää oikeudellinen merkityssisältö. (Määttä & Paso 2019, 4.)

Oikeudellisten ratkaisujen lähteet ja niiden välillä oleva keskinäinen suhde ovat oikeuslähdeopin ydinaluetta. Oikeuslähdeoppi määrittelee sen, mikä aineisto voi olla ja minkä aineiston puolestaan pitää olla ratkaisujen perusteena sekä miten eri oikeuslähteiden välinen painoarvo määritellään. Oikeuslähdeopin mukaan oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa on perinteisesti kiinnitettävä huomiota oikeuslähteiden muodolliseen velvoittavuuteen. (Määttä & Paso 2019, 1, 16.) Oikeuslähteet voidaan jaotella vahvoihin, heikkoihin ja sallittuihin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittava oikeuslähde on esimerkiksi lainsäädäntö, heikosti velvoittava on lainvalmistelutyö ja oikeustiede on puolestaan sallittu. (Hirvonen 2011, 43.) Argumentaatio-opeilla tarkoitetaan puolestaan sitä, miten jokin oikeudellinen ratkaisu tulisi perustella, jotta annettu ratkaisu olisi kontrolloitavissa ja se toisaalta osoittaisi, miksi asia on ratkaisu siten kuin se on ratkaistu. (Määttä & Paso 2019, 1.)

Tutkimuksessa tarkastellaan pääosin Bike's Patrullenin oikeudellista perustaa voimassa olevan lainsäädännön ja niihin liittyvien valmisteluasiakirjojen pohjalta. Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia, mikä on voimassa olevaa oikeutta ja esittää tulkintoja lainsäätäjän oikeusnormien merkityssisällöistä, joten opinnäytetyö on lainopillinen.

Onnistunut oikeustieteellinen tutkimus asettaa tutkimukselle useita eri suuntaviivoja, joista muutamia on kuvattu yllä. Toisaalta onnistunut oikeustiede edellyttää sitä, että osaa esittää uusia kysymyksiä tai asioita on tarkasteltava uudesta näkökulmasta, eikä vain toistaa muiden teorioita. Oikeustieteellisessä tutkimuksessa tulisi näkyä tutkimuksen tekijän käden jälki. Tämän perusteella tässä tutkimuksessa pyritään tuomaan esille omia näkemyksiä tutkimuksen johtopäätökset ja pohdinta osioissa. Lopuksi kuitenkin todettakoon, että tämä opinnäytetyö on enemmänkin oikeustieteellisen tutkimuksen harjoitus kuin varsinainen oikeustieteellinen tutkimus.

4 POLKUPYÖRÄVARKAUS

Polkupyörävarkaus on varkausrikos, jossa teon kohteena on polkupyörä. Rikoslain 28 luvussa on säädetty omaisuuteen kohdistuneista rikoksista. Rikoslaisilla olevilla varkaussäännöksillä suojellaan irtaimen omaisuuden omistajaa tai haltijaa oikeudenloukkauksilta. Esineoikeudessa irtaimen omaisuuteen katsotaan kuuluvan konkreettisten esineiden omistus- ja hallintaoikeuden lisäksi muutkin omaisuuteen kohdistuvat oikeudet, kuten immateriaalioikeus, saamisoikeus ja yhtiöosuus.

Esineet eivät sinänsä ole varkausrikosten kohteena rikosoikeudellisesti ajateltuna, vaan esineisiin kohdistuvat oikeudet, jotka mainitaan yllä. Varkausrikosten rangaistussäännöksillä suojataan ihmisten oikeuksia esineisiin, eikä esineitä sellaisenaan. (Tolvanen & Kallio 2023, 512.)

Polkupyörävarkaudet ovat olleet yleinen ongelma Suomessa vuosien ajan ja vuositasolla kansalaisilta anastetaan tuhansia polkupyöriä. Polkupyörävarkauksia tapahtuu yleisillä paikoilla, kuten kaduilla sekä ostoskeskusten ja kauppojen pihoissa. Polkupyöriä anastetaan myös talojen ja taloyhtiöiden pihoista. Vuonna 2023 poliisille ilmoitettiin 16 840 polkupyörävarkautta ja vakuutusyhtiöt korvasivat anastettuja polkupyöriä 11 miljoonan euron edestä. Polkupyörävarkauksien määrä on laskenut viimeisen kolmen vuoden aikana, mutta vuonna 2023 vakuutusyhtiöiden korvausmäärät lähtivät nousuun. (Pyörävarkauksien määrä jatkoi laskuaan, korvausmäärät kääntyivät nousuun – erityisesti kalliit sähköpyörät houkuttelevat rosvoja, STT Info 20.3.2024.)

4.1 Varkaus

Rikoslain 28 luvun 1 §:n mukaan:

Joka anastaa toisen hallusta irtainta omaisuutta, on tuomittava varkaudesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

Yritys on rangaistava.

Lisäksi rikoslain 28 luvun 13 §:n mukaan:

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös, kun teko kohdistuu yhteiseen omaisuuteen, johon tekijällä on osuus.

Varkauden tunnusmerkistön täytyminen on käsillä silloin, kun tekijä anastaa joko toisen henkilön kokonaan omistamaa tai ainakin osittain omistamaa irtainta omaisuutta (RL 28:1). Tunnusmerkistön täyttymisen kannalta ei ole merkitystä sillä, suorittaako tekijä teon omaan vai jonkun muun hyväksi, eikä toisaalta sillä, anastaako tekijä omaisuuden itselleen vai jollekin toiselle henkilölle (HE 66/1988, 35).

Anastaminen on oikeudellinen termi ja se tarkoittaa toisen omistaman omaisuuden oikeudetonta ottamista, luovuttamista, hallussa pitämistä taikka muunlaista hyväksikäyttämistä sillä tarkoituksella, että se saatetaan itselle tai toiselle sellaiseen omistukseen, joka on pysyvää ja vastaa ulkoiselta olemukseltaan omistusoikeutta. (HE 66/1988, 35).

4.1.1 Toisen hallusta

Varkausrikoksen säännöksessä mainitaan termi *toisen hallusta*. Esineen tulee siis olla toisen omistama, mutta myös toisen vallinnassa. Vallinta on käsitteenä määritelty tosiasialliseksi valtasuhteeksi esineeseen. Vallinta edellyttää esineen omistajan tai haltijan tahtoa määrätä esineestä ja sellaista tosiasiallista suhdetta esineeseen, joka tekee tuosta määräämisestä mahdollista. (Lappi-Seppälä 2022, rikoslajit, luku 15. varkausrikokset.) Esine voi siis olla omistajan tai haltijan vallinnassa, vaikka esine ei olisikaan hänen suorassa ja välittömässä kontrollissaan. Näin ollen esimerkiksi ravintolan pyörätelineeseen unohtunut tai kotipihassa oleva polkupyörä ovat edelleen omistajan vallinnassa. (Tolvanen & Kallio 2023, 513.)

4.1.2 Irtain omaisuus

Irtaimella omaisuudella tarkoitetaan kaikkea irtainta omaisuutta (HE 66/1988, 34). Rikoksen tunnusmerkistön täytyminen ei edellytä, että rikoksen kohteella olisi jokin taloudellinen arvo. Tunnusmerkistön täyttymisen kannalta riittää, että rikoksen kohteella on esimerkiksi tunnearvoa. Tunnusmerkistön soveltaminen ei myöskään edellytä sitä, että itse teosta olisi aiheutunut taloudellista vahinkoa. (HE 66/1988, 36.)

Keskeistä kuitenkin on, että anastettu omaisuus kuuluu vähintään osittain jollekin. Käytännössä, jos esineen omistaja tai haltija pitää esinettä omistamisen arvoisena, kelpaa esine varkausrikoksen kohteeksi. Relevanttia tunnusmerkistön soveltamisen kannalta on se, jos muutkin kuin omistaja tunnustavat jo mainitun tunnearvon. Tähän perustuen esimerkiksi perhevalokuvat soveltuvat varkausrikoksen kohteeksi, vaikka niillä ei olisikaan rahallista arvoa. Tunnusmerkistön täytyminen on käsillä, vaikka tekijä ei hyötyisikään varkaudesta millään tavalla. Toisaalta varkausrikos ei ole käsillä, jos tekijä ottaa itselleen esimerkiksi omistajan hylkäämän tai omistajaa vailla olevan esineen. (Tolvanen & Kallio 2023, 513.) Esine- ja omistusoikeutta käsitellään syvemmin tutkimuksen lainsäädäntöluvussa.

4.1.3 Tahallisuus

Suomen rikosoikeudessa rikostyyppit jaotellaan tahallisiin ja tuottamuksellisiin rikoksiin. Tahallisuuden ja tuottamuksellisuuden yläkäsitteenä on termi *syyksilukeminen*. (Boucht & Frände 2019, 36.) Mikäli rangaistussäännöksessä ei tuoda esiin mitään vaadittavasta syyksilukemisen muodosta, on kyseinen teko rangaistavaa vain tahallisena (RL 3:5; Boucht & Frände 2019, 36).

Tahallisuuden arviointi on aivan keskeisessä asemassa rikosoikeudellisessa arvioinnissa. Tahallisuus voidaan jaotella seuraustahallisuuteen ja olosuhdetahallisuuteen, joka johtaa suoraan rikoslain 3 luvun 6 pykälään. Seuraustahallisuutta arvioidaan sellaisten tahallisuutta edellyttävien rikosten tunnusmerkistöjen yhteydessä, joissa on seuraustunnusmerkki. Seuraustahallisuus on käsillä

esimerkiksi petoksen (RL 35:1) ja vahingonteon (RL 35:1) tunnusmerkistöjen kohdalla. Olosuhdetahallisuus tulee sovellettavaksi silloin, kun rikoksen tunnusmerkistö edellyttää tahallisuutta muihin seikkoihin kuin seuraukseen nähden. (Boucht & Frände 2019, 41.)

Varkauden tunnusmerkistön täytyminen edellyttää tahallisuutta tekijältä. Varkausrikos on hyvä esimerkki olosuhdetahallisuudesta, koska tunnusmerkistön täyttymisen kannalta keskeistä on, että rikoksen tekijä tietää anastetun omaisuuden kuuluvan jollekin toiselle (Boucht & Frände 2019, 41). Hallituksen esityksen mukaan tahallisuus on käsillä silloin, kun tekijä on tietoinen siitä, että rikoksen kohteena oleva irtain omaisuus on toiselle kuuluvaa irtainta omaisuutta (HE 66/1988, 36).

4.2 Näpistys

Rikoslain 28 luvun 3 §:n mukaan:

Jos varkaus, huomioon ottaen anastetun omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava näpistyksestä sakkoon.

Yritys on rangaistava.

Näpistys on varkausrikoksen lievempi tekomuoto. Varkausrikos voi tulla sovellettavaksi näpistykseenä, jos anastetun omaisuuden arvo on vähäinen taikka muut rikokseen liittyvät seikat ovat sellaiset, että rikosta katsotaan kokonaisuutena arvostellen vähäiseksi. (HE 66/1988, 38.) Keskeisessä roolissa näpistyksen ja varkauden rajanvedossa on käytännössä anastetun omaisuuden arvo, jonka raja vaihtelee paikkakunnittain, mutta edellytyksenä on myös se, että teko on kokonaisarvostelun perusteella vähäinen. (Tolvanen & Kallio 2023, 521.)

Tunnusmerkistöissä on lueteltu perusteet, jotka johtavat teon perustekomuodoista joko vähäiseen tai törkeään tekomuotoon. Kokonaisarvioinnin perusteella tehdään lopulta ratkaisu sen suhteen, mihin kategoriaan yksittäinen teko luetaan. Yksi kokonaisarvosteluun vaikuttava seikka on anastamisen helppous. Jos tekijän on pitänyt tunkeutua lukittuun tilaan tai murtaa esimerkiksi polkupyöränlukko anastamisen toteuttamiseksi, ei tekoa voida lähtökohtaisesti pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Lisäksi kokonaisarvostelussa huomioon otettavia seikkoja ovat teon suunnitelmallisuus, anastetun esineen tarpeellisuus sen omistajalle ja haitta, joka esineen anastamisesta koituu omaisuuden omistajalle. (Tolvanen & Kallio 2023, 521.)

5 BIKE'S PATRULLEN

5.1 Bike's Patrullenin esittely

Bike's Patrullen on Oulussa toimiva vapaaehtoisuuteen perustuva pyöräilevien kaupunkilaisten ryhmä. Ryhmän tavoitteena on parantaa Oulun kaupungin pyöräilyolosuhteita ja ennalta estää pyörävarkauksia. Ryhmä on perustettu vuoden 2022 syksyllä ja se on saanut alkunsa kaupunkilaisten

omasta aloitteesta. Ryhmän tavoitteena on vähentää pyörävarkauksia ja he ovat omalla toiminnallaan halunneet vakuuttaa ihmisiä siitä, että polkupyörän hankkiminen on Oulussa turvallista. Ryhmän jäsenet liikkuvat Oulussa omilla pyörillään, joka on ryhmän näkyvintä toimintaa. (Harjumaa 2022; Rytinki 2023.)

Bike's Patrullenin toiminta sai alkunsa kesällä vuonna 2022. Ryhmän perustaja oli tuonut Suomeen ukrainalaisia pakolaisia, joista yksi oli mennyt pelaamaan jääkiekkoa Oulun Kärppiin ja seura oli sponsoroinut pelaajalle uuden polkupyörän. Ryhmän perustaja oli saanut kahden viikon kuluttua puhelun pelaajalta, että kyseinen polkupyörä oli anastettu. Ryhmän perustaja oli todennut, ettei Oulu ole niin iso kaupunki, etteikö pyörää löytyisi ja laittanut viestin Facebookissa olevaan Oulun puskaradio ryhmään. Perustaja oli saanut noin tunnin kuluttua soiton puhelimeensa, että kyseinen pyörä on ilmestynyt viime yönä varastoon. Varasto oli sattumalta perustajan naapurissa ja kun hän meni varastoon, niin hän löysi sieltä useita muitakin polkupyöriä, joita hän epäili anastetuiksi. (Halonnen 2023.)

Ryhmän perustaja oli ajatellut tämän olleen helppoa ja ruennut kavereidensa kanssa kaupungissa liikkeessään tarkistamaan missä polkupyöriä anastetaan, kuka niitä anastaa ja missä niitä säilytetään. Ensin mukana oli 3 kolme henkilöä, mutta kun toiminta alkoi virallisesti 2. syyskuuta vuonna 2022 mukana oli jo 11 henkilöä. Vuoden 2023 syksyllä toiminnassa oli mukana 27 ”polkupyöräsalapoliisia”. (Halonnen 2023.) Bike's Patrullenilla on Facebookissa ryhmä, johon liittymällä henkilöt voivat ilmoittaa anastetusta polkupyörästä. Tätä kautta Bike's Patrullen saa tiedon polkupyörästä ja he voivat etsiä polkupyörää. Henkilöt voivat myös ilmoittaa suoraan ryhmän jäsenille anastetusta polkupyörästä ja sen tiedoista.

5.2 Bike's Patrullenin toimintatapojen esittely, vinkkitiedot

Bike's Patrullenin pääasiallinen toimintatapa perustuu sosiaalisen median kautta saataviin yhteydenottoihin tai vinkkeihin. Bike's Patrullenilla on Facebookissa ryhmä, jossa on useita tuhansia jäseniä. Ryhmän jäsenillä on mahdollisuus ilmoittaa anastetuista polkupyörästä ryhmässä ja sitä kautta Bike's Patrullen saa tiedon tästä. Bike's Patrullen kerää polkupyöräiden kuvista ja runkonumeroista sisältävää rekisteriä ilmoitusten pohjalta. (Karvonen 2022; Virranniemi 2022.)

Bike's Patrullenin toimintaa tukevat myös ihmiset, jotka antavat vinkkitietoja anastetuista polkupyöräistä. Ryhmän perustajan mukaan keväällä vuonna 2024 näitä vinkkaajia oli noin 700. Vinkkaajat ovat Bike's Patrullenin ”listoilla”, eli ilmeisesti jotenkin kirjattuna ylös. Ryhmä saa useita satoja vinkkitietoja lyhyelläkin aikavälillä. Ryhmän perustaja kertoi sanomalehti Kalevalle, että ryhmä sai syksyllä vuonna 2023 600–700 vinkkitietoa viikkoa kohden. (Harjumaa 2024.) Vinkkitiedot perustuvat ihmisten havaintoihin polkupyöräistä, jotka ovat olettavasti anastettuja tai vinkkaajien subjektiiviseen arvioon henkilön ulkoisen olemuksen perusteella siitä, että tällä on mahdollisesti hallussaan anastettu polkupyörä.

Bike's Patrullenin saatua vinkkitiedon tai havainnon anastetusta polkupyörästä esimerkiksi taloyhtiön pyörävarastosta, lähtevät ryhmän jäsenet tarkastamaan tilannetta. Tarkastuksessa mukana on vinkkitiedon antaja ja kyseisen taloyhtiön asukas, joka avaa ovet. Jos polkupyörä todetaan tarkastuksessa anastetuksi esimerkiksi kuvan, rikosilmoituksen tai runkonumeron perusteella Bike's Patrullen ottaa sen pakettiautoonsa. Tämän jälkeen ryhmä toimittaa polkupyörän suoraan omistajalle tai ryhmän välivarastoon, jos pyörän omistaja ei ole tiedossa. (Karvonen 2022.) Ryhmän toimintaan liittyvä välivarasto on paikka, johon ryhmän haltuun ottamat polkupyörät varastoidaan. Pyörät ovat ryhmän välivarastossa viidestä minuutista kahteen kuukauteen riippuen siitä, hakeeko pyörän omistaja omaansa pois. (Virranniemi 2022.)

Bike's Patrullen saa vinkkitietoja myös sellaisista tilanteista, jossa anastettu polkupyörä on laitettu myyntiin joko sosiaalisen median palvelualueille tai Tori.fi kauppa-alustalle. Tällaisissa tilanteissa ryhmä sopii koeajon pyörän myyjän kanssa. Näissä koeajoissa polkupyörän omistaja on mukana. Koeajo sovitaan, jos ryhmä on lähes varma, että kyseinen polkupyörä on anastettu. Ryhmän perustajan mukaan he ilmoittavat koeajoista hätäkeskukseen aina etukäteen. Perustajan mukaan tavoitteena näissä tilanteissa olisi, että viranomaisen pääsisi myös mukaan koeajo paikalle. Kun koeajo tilanteissa polkupyörän runkonumero ja tuntomerkit vastaavat anastettua pyörää, ryhmä ilmoittaa asiasta poliisille, että ”kaveri on paikalla ja tuote on käsissä”. (Halonen 2023.)

Iltalehden nettisivuilla on vuonna 2022 julkaistu uutinen, jossa Bike's Patrullenin jäsenet ovat mukana tilanteessa, jossa anastetun polkupyörän omistaja on sopinut ostotapahtuman oletetun rikosentekijän kanssa. Omistaja oli itse havainnut, että häneltä oletettavasti anastettu polkupyörä oli päätynyt myytäväksi Tori.fi kauppa-alustalle. Omistaja oli sopinut pyörän myyjän kanssa kaupat ja Bike's Patrullenin ryhmä oli mennyt tilanteeseen mukaan. Ryhmän perustaja toteaa uutisen yhteydessä olevalla videolla, että he lähtevät tarkistamaan tilannetta ja hälyttävät viranomaiset paikalle, jos se on tarpeellista. Polkupyörä osoittautuu anastetuksi ja ryhmän perustaja ilmoittaa asiasta hätäkeskukseen ja poliisi tulee jatkamaan tilanteen selvittämistä. (Korhonen 2022.)

5.3 Bike's Patrullenin toimintatapojen esittely, partiointi

Toinen Bike's Patrullenin toimintatapa on kaupungilla liikkuminen. Ryhmän jäsenet liikkuvat polkupyörillä ja autoilla Oulun kaupungissa, jonka kautta he pyrkivät havainnoimaan ja etsimään anastettuja polkupyöriä sekä palauttamaan niitä oikeille omistajille. Ryhmä tarkastaa myös polkupyörien lukituksia sen selvittämiseksi, onko pyörään laitettu valelukko. Jos polkupyörä ei ole lukittuna alkaa se ryhmän näkökulmasta vaikuttamaan heti epäilyttävältä. (Virranniemi 2022; Korhonen 2022.)

Valvonnan apuna käytetään vinkkitietoja, jonka kautta valvontaa kohdistetaan jollekin alueelle. Ryhmä etsii anastettuja polkupyöriä myös taloyhtiöiden pyörävarastoista. Ryhmän perustajan mu-

kaan ryhmästä on liikkeellä kolme työparia viikonloppuisin, jotka tarkastavat pyörävarastoja. Tarkastettaviksi kohdistuneet varastot valikoituvat taloyhtiöistä tulleiden vinkkien perusteella. Perustajan mukaan tarkastuksissa on aina mukana joku kyseisen taloyhtiön asukas. (Virranniemi 2022.)

Yle Uutiset ovat vuonna 2022 julkaisseet uutisen: Pyörävarkaiden jäljillä. Uutisessa on kyse tilanteesta, jossa Bike's Patrullen on saanut taloyhtiön asukkaalta tiedon, että henkilöt ovat muokanneet polkupyöriä taloyhtiön kellarissa. Ryhmän perustajan mukaan henkilöt toimivat näin, jotta kyseisiä polkupyöriä ei tunnisteta tieliikenteessä. Ryhmä tarkistaa taloyhtiön pyörävaraston, jossa on kaksi osittain purettua polkupyörää. Ryhmä tarkastaa polkupyörien runkonumerot ja poistuu taloyhtiön tiloista. Ryhmän perustajan mukaan tällaiset tehtävät ovat ihan tyyppillisiä keikkoja, kun taloyhtiöiden asukkaat ovat huolestuneita siitä, mitä taloyhtiössä tapahtuu. (Virranniemi 2022.) Uutisen yhteydessä olevalla videolla ei ole ainakaan havaittavissa taloyhtiön asukasta.

MTV Uutiset ovat vuonna 2023 julkaisseet uutisen: Näin Ilkka väijytti polkupyörän takaisin omistajalleen – ”Tää on varastettu”. Kyseessä on tilanne, jossa henkilöltä on anastettu polkupyörä. Ryhmä on saanut tiedon, että oletettavasti kyseinen polkupyörä on liikkeellä ja näin ollen ryhmä suuntasi epäillyn pyörävarkaan perään. (Silfsten 2023.)

Uutisen yhteydessä olevalla videolla näkyy, kun Bike's Patrullenin jäsen havaitsee oletettavasti anastetun polkupyörän ja suuntaa pyöräilijän perään. Ryhmän jäsen tavoittaa pyöräilijän ja pysäyttää tämän sekä kertoo, että kyseinen polkupyörä on anastettu. Tästä seuraa keskustelu, jossa pyöräilijä kertoo polkupyörän kuuluvan hänen kaverilleen, jolta hän lainasi sitä. Pyöräilijä kertoo olevansa menossa kyseisen kaverin luokse. Tähän Bike's Patrullenin jäsen vastaa, että pyöräilijä ei lähde kyseisellä polkupyörällä mihinkään ja käskee laittaa pyörän pois. Pyöräilijä kertoo myös, että hänen kaverinsa on ostanut pyörän käytettynä. Bike's Patrullenin jäsen tiedustelee pyöräilijän ja tämän kaverin nimeä sekä missä kaveri asuu, jonka jälkeen video päättyy. Ryhmän jäsenen mukaan anastusrikoksen asianomistaja oli antanut ryhmälle valtuudet ottaa polkupyörä heidän haltuunsa. (Silfsten 2023.)

Uutisessa ei tule tarkimmin ilmi, miten Bike's Patrullen on saanut tiedon anastetusta polkupyörästä ja mihin perustuen he ovat olleet varmoja, että kyseessä on sama anastettu polkupyörä. Polkupyörän alkuperäinen omistaja ei ollut tilanteessa mukana, vaan hän oli ”antanut valtuudet” ryhmälle ottaa polkupyörä heidän haltuunsa. Uutisessa ei tule ilmi, onko asiasta ilmoitettu viranomaisille. Uutisessa todetaan, että polkupyörän omistaja oli onnellinen saatuaan polkupyöränsä takaisin (Silfsten 2023).

6 LAINSÄÄDÄNTÖ

6.1 Perustuslaki

Suomen perustuslaki on tullut voimaan 1 maaliskuuta vuonna 2000. Sillä kumottiin aiemmin voimassa olleet neljä perustuslakia. Suomen valtiosääntö on vahvistettu perustuslaissa ja siinä säädetään myös Suomen valtion rakenteiden ja yksilön oikeusaseman perusteista. Perustuslaki sisältää säännöksiä muun muassa valtiojärjestyksen perusteista, ylimpien valtioelinten valinnasta ja asettamisesta sekä niiden tehtävistä ja yksilön perusoikeuksista. Perustuslain tarkoituksena on muodostaa vakaa valtiosääntöinen perusta poliittisen järjestelmän toiminnalle ja kehys muulle oikeusjärjestykselle. Koska perustuslaki on luonteeltaan tällainen, se on sen vuoksi muihin lakeihin verrattuna pysyvämpi. (Lainkirjoittajan opas 2022, 18.)

Suomen perustuslaki on maan ylin laki ja se on perustuslaillisen järjestelmän perusta. Perustuslaki määrittelee Suomen valtion perusrakenteet, esimerkiksi presidentin, hallituksen ja eduskunnan toimivallan. Se sisältää myös säännökset julkisen vallan käytön periaatteista. Perustuslaki turvaa kansalaisten perusoikeudet, kuten omaisuuden suojan. (Lainkirjoittajan opas 2022, 18; Perustuslaki, Oikeusministeriö.fi.)

6.2 Esineoikeus

Oikeusjärjestelmällä tarkoitetaan systeemiä, joka on luotu tieteellisten käsitysten pohjalta. Tässä systeemissä kullakin oikeudellisella ilmiöllä on paikkansa. Oikeusjärjestelmää tarvitaan siihen, että oikeudellisia ilmiöitä voidaan tarkastella jäsentyneesti osana systemaattista kokonaisuutta. Oikeusjärjestelmä on erotettava käsitteestä oikeusjärjestys, joka voidaan käsittää oikeusnormien muodostamaksi kokonaisuudeksi. (Kaisto 2016, 5.)

Oikeudellisen aineiston jakaminen eri oikeudenaloihin on osa oikeusjärjestelmäämme. Tässä lähdetään pääsääntöisesti liikkeelle yksityis- ja julkisoikeuden erottelusta. Yksityisoikeuteen kuuluvat ne normit, joilla säännellään yksityishenkilöiden välisiä oikeussuhteita. Julkisoikeuteen kuuluvat puolestaan ne oikeusnormit, jotka sääntelevät julkisten yhteisöjen toimintaa ja organisaatiota sekä yksilön asemaa suhteessa näihin julkisyhteisöihin. Yksityisoikeus voidaan puolestaan jakaa erityiseen yksityisoikeuteen ja yleiseen yksityisoikeuteen eli siviilioikeuteen. Varallisuus oikeus katsotaan kuuluvaksi yhdeksi siviilioikeuden lohkoksi ja puolestaan käsiteltävä esineoikeus yhdeksi varallisuus oikeuden osa-alueeksi. (Kaisto 2016, 5–6.)

Esineoikeus on käsitetty vanhempina aikoina oikeudenalaksi, jossa käsitellään esinekohtaisia oikeuksia eli toisin sanoen esineoikeuksia. Tässä yhteydessä herää kysymys, mitkä oikeudet luetaan esineoikeuksiksi. Perinteisesti tässä on lähdetty siitä, että esineoikeudet voidaan jakaa rajoitettuihin esineoikeuksiin ja omistusoikeuteen. Tiettyyn esineeseen voi kohdistua pelkästään yksi omistusoikeus, joka toisaalta voi olla yhteisesti useammalla henkilöllä. Rajoitettuihin esineoikeuksiin kuuluvat

puolestaan kaikki muut esineeseen kohdistuvat oikeudet, joita ovat esimerkiksi kiinteistöön kohdistuva pantti- tai vuokraoikeus. (Kaisto 2016, 8.)

Myöhemmin varallisuusoikeuksiin liittyvää oikeudellista ajattelua pyrittiin rakentamaan erilaisten henkilösuhteiden ja niiden erottelun varaan, jonka myötä tapahtui muutos perinteisen oikeudenala- jaottelun suhteen. Esineoikeus hahmotettiin oikeudenalaksi, jossa käsitellään siviilisuhteita. Esineoikeuteen kuuluu nykykäsityksen mukaan piirteitä niin vanhasta kuin uudesta käsitystavasta. Esineoikeudesta on puhuttu esimerkiksi siten, että esineoikeuden keskeisen sisällön muodostavat esineiden määräämis- ja käyttövaltaan liittyvät kysymykset sekä toisaalta myös sivullissuojakysymykset, jotka nousevat esille varallisuusoikeuksien vaihdoissa. (Kaisto 2016, 9.)

Esine katsotaan esineoikeuden järjestelmässä kohteeksi, joka mielletään myös aivan tavanomaisessa kielenkäytössä ja ajattelussa esineeksi. Esineitä voidaan jaotella ryhmiin eri tavoin, joista tärkeimpänä voidaan pitää jakoa irtaimiin ja kiinteisiin esineisiin. Kiinteän esineen määrittelyssä on useimmiten lähdetty siitä, että kiinteistöt ja muut rekisteriyksiköt ovat kiinteitä esineitä. Näin ollen kiinteän esineen käsite linkittyy vahvasti kiinteistörekisteriin, jossa on luettelo vesi- ja maa-alueiden yksiköistä. Irtaimiin esineisiin on puolestaan katsottu kuuluvan kaikki muut kuin kiinteät esineet. Tästä seuraa se, että irtainten esineiden ryhmä on epäyhtenäinen ja laaja. Esineoikeudessa tunnetaan myös käsite irtain omaisuus, johon kuuluvat puolestaan kaikki muut varallisoikeudet, kuten omistusoikeus irtaimen esineeseen ja rajoitetut esineoikeudet irtaimiin sekä kiinteisiin esineisiin. Oikeus- ja esinetasoa ei eroteta toisistaan yleisessä kielenkäytössä, josta esimerkkinä toimii se, kun henkilö kuvaa omaisuutenaan polkupyörää ja kiinteistöä. Tarkkaan ottaen esimerkin mukaisessa tilanteessa kyse on siitä, että henkilön omaisuus koostuu muun ohella polkupyörään ja kiinteistöön kohdistuvasta omistusoikeudesta. (Kaisto 2016, 17–18.)

Omistusoikeudessa on kysymys oikeudesta, jonka kohteeksi soveltuvat ainoastaan esineet, mutta toisaalta omistusoikeutta voi luonnehtia myös varallisuusoikeudeksi. Omistusoikeus on siis esineeseen kohdistuva oikeus, joka ilmentää tietynlaista esineen hallintaan ja tosiasialliseen käyttöön liittyvää oikeusasemaa. Omistusoikeus on tähän pohjautuen periaatteessa täydellinen, toiset poissulkeva esineeseen kohdistuva yksinoikeus. Omistusoikeuteen kuuluu se, että omistaja saa lähtökohteisesti käyttäytyä esineen suhteen haluamallaan tavalla, mutta toki sitä rajoittaa eri laki- ja oikeustoimiperusteiset kiellot. Toisaalta omistusoikeuteen kuuluu myös se, että muilla henkilöillä on käytäytymisvelvollisuuksia omistajaan nähden. Esimerkiksi kukaan ei saa käyttää toiselle henkilölle kuuluvaa polkupyörää ilman lupaa tai häiritä toista henkilöä polkupyörän käytössä. (Kaisto 2016, 20.)

Esineen omistajaksi tuleminen edellyttää sellaista tosiseikastoa, jonka perusteella henkilö saa oikeusjärjestyksemme mukaan oikeusaseman, jota voidaan pitää omistusoikeutena. Kyseessä on saanto, joka oikeusjärjestyksen normien nojalla synnyttää henkilölle omistusoikeuden. Saantoja

ovat muun muassa luovutukseen perustuva saanto, alkuperäinen saanto eli esimerkiksi uuteen esineeseen kohdistuva omistusoikeus ja vilpittömän mielen saanto, jonka perusteella luovutuksensaajasta tulee omistaja vilpittömän mielen suojaan koskeviin oppeihin nojaten tilanteessa, jossa toiselle kuuluvaa luovutetaan oikeudetta. (Kaisto 2016, 24–25.)

Esineen omistajalla on pääsääntöisesti luovutuskompetenssi eli hän kykenee saamaan aikaan omistajanvaihdoksen luovutustoimella. Toisaalta luovutuksen voi suorittaa myös muu kuin omistaja, jos hänellä on siihen oikeutus, esimerkiksi valtakirja. Oikeuselämässä tulee vastaan tilanteita, joissa voidaan puhua toiselle kuuluvan oikeudettomasta luovuttamisesta. Tällöin luovutuksen antaa henkilö, jolla ei ole kelpoisuutta omistusoikeuden luovuttamiseen. Tällaisessa tilanteessa lähtökohdiana on se, että omistajanvaihdos ei voi perustua luovutustahdonilmaisuuksiin samalla tavalla kuin tavanomaisessa omistajan luovutustoimessa. (Kaisto 2016, 58.)

Omistajavaihdoksen tapahtumatta jääminen voi vaikuttaa liian ankaralta, kun toiselle kuuluvan oikeudetonta luovuttamista tarkastellaan hyvässä uskossa toimineen luovutuksensaajan näkökulmasta. Tämän vuoksi oikeutemme sisältönä useissa tilanteissa on se, että luovutuksensaaja voi saada itselleen omistusoikeuden vilpittömän mielen suojaan koskevien oppien perusteella. Oikeudettomiin luovutuksiin liittyy saantosuoja, jossa kyse on saantovirheet tehottomaksi tekevästä luovutuksensaajan suojasta oikeaa omistajaa vastaan. Vaikka jossakin tilanteissa on katsottu aiheelliseksi antaa luovutuksensaajalle vilpittömän mielen suoja, on toisaalta tilanteita, joissa alkuperäisen omistajan oikeussuoja on arvioitu painavammaksi. (Kaisto 2016, 58–59.)

Pääsääntönä on, että luovutuksensaajalla on mahdollisuus saada saantosuoja. Käsillä voi kuitenkin olla sellainen tilanne, että esimerkiksi polkupyörä on anastettu omistajalta, jolloin saantosuoja ei tule kyseeseen. (Kaisto 2016, 66.) Tämä johtaa rikoslain voimaantulon jälkeen annetun asetuksen 11 pykälään, jonka perusteella luovutuksensaajan on lunastuksetta luovuttava esineestä, jos esine on viety omistajalta näpistyksen, varkauden, ryöstön tai kiristyksen kautta (RVA 11 §; Kaisto 2016, 65). Näin ollen RVA 11 §:n mukaisissa tilanteissa vilpittömän mielen suoja ei poikkeuksellisesti ole käsillä luovutuksensaajalla (Kaisto 2016, 66). Toisaalta tästä lopputuloksesta voi olla mahdollista poiketa erityissäännösten nojalla, mutta tämän opinnäytetyön kannalta niiden tarkasteleminen ei ole tarpeellista. Yksilön esine- ja omistusoikeus on suojattu perustuslain suojalla, jota tarkastellaan seuraavaksi.

6.3 Omaisuuden suoja

Perustuslain 2 luvun 15 §:n mukaan:

Jokaisen omaisuus on turvattu.

Omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla.

Omaisuuuden perustuslain turvalla halutaan suojata vakiintuneesti varallisuusarvoisia etuja ja oikeuksia. Tähän laajimpana kuuluu esineisiin kohdistuva omistusoikeus. Omistusoikeus puolestaan käsittää periaatteessa kaikki ne oikeudet, jotka eivät kuulu jollain perusteella jollekin toiselle kuin itse omistajalle tai ne eivät ole omistusoikeudesta erotetut. (Lainkirjoittajan opas 2022, 89.)

Omaisuudensuoja sisältää omistajan oikeuden hallita, käyttää ja hyödyntää omistamaansa omaisuuttaan haluamallaan tavalla, mutta myös vallan määrätä siitä (Lainkirjoittajan opas 2022, 91). Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan korostanut, etteivät hyvän tavan tai lain vastaiset taikka kohtuuttomat oikeustoimet nauti perustuslain suojaa (PeVL 3/1982, 2). Lisäksi perustuslaki ei anna suojaa myöskään jonkun rikoksella hankkimaan tai hänen rikolliseen toimintaansa välittömästi liittyvään omaisuuteen (PeVL 33/2000, 2).

6.4 Oikeudenvastaisuus ja oikeuttamisperusteet

Oikeusjärjestys voidaan katsoa tulokseksi hyvinkin laajasta punnintaprosessista, jossa otetaan kantaa esimerkiksi siihen, mitkä teot tulisi kriminalisoida. Tämänkaltaisessa punnintaprosessissa ei voida arvioida kaikkia niitä tilanteita, jotka olisivat lisäharkinnan arvoisia. Tähän perustuen lainsäädäntöön tulee ottaa sääntöjä, jotka määräävät sen, milloin rikoksen tunnusmerkistön täyttävä teko ei ole kuitenkaan oikeusjärjestyksen vastainen. Kyseessä ovat poikkeussäännöt, jotka ovat yleisluonteisia. Yleinen sääntely on tarpeellista, koska lakiteknisistä syistä poikkeuksia ei voida yhdistää yksittäisiin tunnusmerkistöihin. (Helenius 2020, 245.)

Tunnusmerkistön täyttävä teko on lähtökohtaisesti oikeudenvastainen eli kielletty. Jos tunnusmerkistön täyttävä teko on kuitenkin jonkin yleisen poikkeussäännön alainen, se ei ole oikeusjärjestyksen vastainen vaan oikeudenmukainen eli sallittu. Tällaisessa yleisessä poikkeussäännössä edellytettyä perustetta, joka on toisin sanoen tosiasiallinen tapahtuma, kutsutaan oikeuttamisperusteeksi taikka toiminnan sallituksi tekeväksi perusteeksi. Lakiteksteissä tällainen peruste ilmaistaan sanoilla; *on sallittu*. (Helenius 2020, 245.)

Oikeuttamisperusteista tulee erottaa anteeksiantoperusteet, jotka voivat poistaa syyllisyyden ja näin voi poistaa rikosoikeudellisen vastuun. (Boucht & Frände 2019, 72.) Mikäli jokin teko täyttää rikoksen tunnusmerkistön ja oikeudenvastaisuuden, on käsillä vahva presuntio, että rikos on käsillä. Syyllisyys on kuitenkin rikoskäsitteen kolmas ja viimeinen tutkittava taso. Anteeksiantoperuste voi toimia syyllisyyden poistavana perusteena eli se käytännössä poistaa teon moitteen. Mikäli jokin anteeksiantoperuste on käsillä, se merkitsee sitä, että tekijää ei voida moittia eikä sen kautta myöskään rangaista teostaan. Anteeksiantoperusteet ovat siis syyllisyyden poissulkevia perusteita, joita ovat muun muassa hätävarjelun liioittelu (RL 4:4.2), puuttuva rikosoikeudellinen vastuuikä (RL 3:4.1), syyntakeettomuus (RL 3:4.2) ja pakkotila anteeksiantoperusteena (RL 4:5.2). (Boucht & Frände 2019, 105.)

Oikeusjärjestys on otettava huomioon kokonaisuutena, jonka takia on hyvin vaikea luetella kaikkia mahdollisia oikeuttamisperusteita. Useimmat oikeuttamisperusteet ovat säännelty rikoslaissa, mutta myös muu lainsäädäntö tulee ottaa huomioon. (Helenius 2020, 245.) Rikoslaissa oikeuttamisperusteiden teknisenä yläkäsitteenä käytetään termiä *vastuunvapauserusteet*, joka viittaa kaikkiin poikkeuksellisiin seikkoihin, jotka voivat perustella tekijän vapauttamisen muutoin uhkaavalta rikosoikeudelliselta vastuulta (Lappi-Seppälä & Melander 2022, yleisiä kysymyksiä luku 3. vastuunvapauserusteista; HE 44/2002, 99). Seuraavaksi käsitellään tämän opinnäytetyön kannalta keskeiset oikeuttamisperusteet, joita ovat hätävarjelu, pakkotila ja itseapu. Opinnäytetyössä ei tarkastella anteeksiantoperusteita, koska tutkimuksen keskiössä ovat oikeuttamisperusteet.

6.5 Hätävarjelu

Oikeudesta hätävarjeluun on säännelty rikoslaissa. Rikoslain 4 luvun 4 §:n mukaan:

Aloitettun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet.

Jos puolustuksessa on ylitetty hätävarjelun rajat (hätävarjelun liioittelu), tekijä on kuitenkin rangastusvastuusta vapaa, jos olosuhteet olivat sellaiset, ettei tekijältä kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon hyökkäyksen vaarallisuus ja yllätyksellisyys sekä tilanne muutenkin.

Hätävarjelusäännös antaa jokaiselle oikeuden puolustautua hyökkäystä vastaan, joka kohdistuu oikeudellisesti suojattuun intressiin. (Boucht & Frände 2019, 73). Nykyisessä lainsäädännössä hätävarjelu-oikeus kattaa kaikenlaisien oikeudellisesti suojeltujen intressien eli yleisten ja yksilöllisten oikeushyvien osalla (Helenius 2020, 253).

Yksilöllisten intressien osalta voidaan mainita esimerkiksi henki, terveys, kunnia, vapaus, kotirauha ja omaisuus. Yleiset intressit kattavat puolestaan kaikkien käytettävissä olevat oikeushyvät, jotka palvelevat kaikkien etua. Näitä ovat esimerkiksi yleinen järjestys ja turvallisuus sekä pankki- ja rahalaitos. Toisaalta oikeusjärjestys antaa jokaiselle oikeuden puolustaa myös toiselle kuuluvia intressejä. Tämän perusteella ohikulkija voi hätävarjelusäännöksen nojalla esimerkiksi estää henkilöä vahingoittamasta spraymaalilla valtion omaisuutta. (Helenius 2020, 253.) Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että yleinen rikosten estämisoikeus annettaisiin yksityishenkilöille. Hätävarjelu-oikeudella tarkoitetaan ennen kaikkea keinoa yksilön perusoikeuksien suojaamiseen, joita ovat lähinnä fyysinen turvallisuus ja hyvinvointi, mutta poikkeuksellisesti myös muut intressit voivat tulla kyseeseen. (Lappi-Seppälä & Melander 2022, yleisiä kysymyksiä luku 3. vastuunvapauserusteista; HE 44/2002, 99–100.)

Hätävarjelu tarkoittaa yksilön oikeutta puolustautua voimakeinoin oikeudellisesti suojeltuun intressiin kohdistuvaa hyökkäystä vastaan. Oikeusjärjestys antaa siis perusteen yksityishenkilölle puolustautua oikeudetonta hyökkäystä vastaan. Koska oikeusjärjestys antaa henkilölle tällaisen oikeuden, on tärkeää, että hätävarjeluteolle asetetaan tiukat ehdot. (Helenius 2020, 247.) Hätävarjeluteolta edellytetään, että puolustusteko on hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellista, jonka lisäksi sitä on pidettävä myös kokonaisuutena arvioiden puolustettavana (Boucht & Frände 2019, 72). Helenius toteaa teoksessa Yleinen rikosoikeus (2020, 248), että ”ei voida sallia sellaista tekoa, että polkupyöränsä kadottanut hyökkäisi varastetulla pyörällä ajavan henkilön kimppuun kuukausia myöhemmin. Tämän kaltainen omankädenoikeus vaarantaisi laillisen yhteiskuntajärjestyksen”.

Hätävarjelusäännöksen mukaan hyökkäyksen pitää olla oikeudeton ja aloitettu tai välittömästi uhkaava. Yleisesti tarkastellen hyökkäys voidaan määritellä ihmisen tekemäksi teoksi, joka on omiaan aiheuttamaan vahinko jollekin tietylle oikeushyvälle. Usein on hyvin yksinkertaista ratkaista, onko hyökkäys käsillä vai ei. Hyökkäystä arvioitaessa tulee kuitenkin huomioida useita eri seikkoja, joita ovat muun muassa laiminlyönti hyökkäyksenä, oikeudettomuuden vaatimus, vaarattomat hyökkäykset sekä tahallisuuden ja huolimattomuuden arviointi. (Helenius 2020, 249–250; Boucht & Frände 2019, 73.)

Keskeistä hätävarjelun teon arvioinnissa on myös sen ajallinen arviointi. Oikeudettomina hyökkäyksinä ei voida pitää vain yksittäisiä tekoja vaan myös useita jatkuvia tiloja. Esimerkiksi vapaudenriisto ja kotirauhan suojaamassa paikassa oikeudettomasti oleskelu ovat jatkuvia rikoksia, joissa hätävarjelu-oikeus on jatkuva ja se päättyy silloin, kun oikeustila palautetaan. (Helenius 2020, 250.) Näin ollen hätävarjelu on perusteltua siihen saakka, kunnes laitton tila ja sen myötä hyökkäys päättyy. (Boucht & Frände 2019, 74).

Puolestaan varastetun polkupyörän hallussapito on sinänsä esineen omistajan hallintaoikeuden jatkuvaa loukkaamista. Kysymyksessä ei kuitenkaan enää ole hyökkäys, joka oikeuttaisi hätävarjelutoimiin ryhtymiseen. Toki itse teko, jossa polkupyörä siirretään haltijalta toiselle muodostaa aloitetun hyökkäyksen, mutta kun hallinta on siirtynyt, on myös hyökkäys silloin päättynyt. (Helenius 2020, 250.) Käytännössä omaisuuteen kohdistuvissa oikeudettomissa hyökkäyksissä hätävarjelu-oikeus lakkaa, kun hyökkääjä on saanut teon kohteena olevan omaisuuden häiriöttömään hallintaansa (Lappi-Seppälä & Melander 2022, yleisiä kysymyksiä luku 3. vastuunvapauserusteista).

6.6 Pakkotila

Pakkotilasta on säännelty rikoslaissa. Rikoslain 4 luvun 5 §:n mukaan:

Muun kuin edellä 4 §:ssä tarkoitettun, oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen teko on pakkotilatekona sallittu, jos teko on kokonaisuutena

arvioiden puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet.

Jos oikeudellisesti suojatun edun pelastamiseksi tehtyä tekoa ei ole 1 momentin perusteella pidettävä sallittuna, tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos tekijältä ei kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon pelastettavan edun tärkeys, tilanteen yllätyksellisyys ja pakottavuus sekä muut seikat.

Pakkotilassa toimiva henkilö uhraa arvon jonkun toisen arvon pelastamiseksi. Häätävarjelu-oikeudessa on lopulta kyse samasta asiasta; äärimmäisessä tapauksessa hyökkääjän henki ja terveys uhrataan puolustautujan tai kolmannen henkilön oikeuden puolustamiseksi. Häätävarjelun ja pakkotilan välillä on kuitenkin merkittäviä eroja, joka tulee ilmi jo pakkotilasäännöksen alussa, jonka mukaan pakkotila koskee muita kuin rikoslain 4 luvun 4 §:n häätävarjelusäännöksen mukaisia tilanteita. (Helenius 2020, 266.) Lisäksi häätävarjelusäännös edellyttää oikeudetonta hyökkäystä, jota puolestaan pakkotilasäännöksessä ei edellytetä (Boucht & Frände 2019, 100).

Pakkotilatekoon saadaan ryhtyä oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi. Pakkotilasäännöksessä ei ole erikseen lueteltu niitä arvoja, jotka voidaan pelastaa. Tämän perusteella kysymykseen tulevat yksilölliset ja yleiset intressit, jotka käsiteltiin häätävarjelua koskevassa alaluvussa. (Helenius 2020, 267.)

Kuten todettua, häätävarjelusäännös edellyttää lähtötilanteessa aloitettua tai välittömästi uhkaavaa oikeudetonta hyökkäystä. Pakkotilasäännös edellyttää puolestaan välitöntä ja pakottavaa vaaraa, joka uhkaa oikeudellisesti suojattua intressiä. Edellytetyn vaaran ei tarvitse olla oikeudenvastainen, vaan se voi olla esimerkiksi luonnonilmiö. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että pakkotilaan oikeuttavien vaaratilanteiden joukko on suurempi kuin häätävarjeluun oikeuttavien oikeudettomien tekojen joukko. (Boucht & Frände 2019, 102.)

Keskeistä pakkotilaan oikeuttavien vaarojen suhteen on käsite *välitön ja pakottava vaara*. Erityisesti keskeistä on se, minkä tyyppistä vaaraa vaaditaan. Konkreettiselta vaaralta vaaditaan, että sillä on varteenotettava todennäköisyys ja ontologinen mahdollisuus. Vaaran välittömyydeltä vaaditaan sitä, että ajallisesti arvioituna todennäköinen vahinkoseurauksen syntyminen on lähellä. Häätävarjelusäännöksessä on myös läsnä välittömyyskriteeri, mutta pakkotilassa sille ei voida asettaa niin tiukkoja aikarajoja kuin häätävarjeluissa. Pakkotilateossa ajallisen läheisyyden edellytys täyttyy silloin, kun oikeudellisesti suojatun intressin loukkausta ei kyetä välttämään, jos vaara toteutuu sen seurauksesta, että pakkotilatekoon ei ryhdytty. Yksinkertaistetusti pakkotilan tarpeellisuudesta voidaan ajallisesti arvioida; jos mitään toimia ei tehdä, vahinkoa syntyy. (Boucht & Frände 2019, 102–103.)

Vaaran pakottavuus viittaa puolestaan siihen todennäköisyysasteeseen, jolla vaara ja sen kautta tuleva oikeudenloukkaus tai toisin sanoen vahinkoseuraus syntyy. Todennäköisyyden rajaa ei voida asettaa liian matalalle ja siksi siltä vaaditaankin, että vahinkoseuraamus on varteenotettavan todennäköinen. Tämä perustuu jo pelkästään siihen, että se vastaa konkreettisen vaaran todennäköisyysastetta. Toisaalta pakottavuudelta edellytetään myös sitä, että käsillä olevassa tilanteessa ei ole muuta pelastuskeinoa kuin pakkotilanteon tekeminen. (Boucht & Frände 2019, 103.)

Pakkotilan puolustettavuutta arvioitaessa, tulee kysyä, olisiko tilanteesta ollut jokin muu ulospääsy kuin jonkun toisen oikeushyvän loukkaaminen. Jos pakkotilan edellyttämästä vaarasta voi pelastautua jollakin toisella tavalla kuin toisen oikeushyvää loukkaamalla, on sellaista keinoa ensisijaisesti käytettävä. Lisäksi pakkotilan puolustettavuudelta edellytetään sitä, että pakkotilanteo on kokonaisuutena arvostellen puolustettava. Kyseessä on intressivertailu, jossa huomioidaan pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet. Kuitenkin pakkotilanteon arvioinnin lähtökohtana on aina, että pelastettava etu on olennaisesti suurempi kuin uhrattu etu. (Tolvanen 2019, 421–422.)

6.7 Itseapu

Itseapua koskeva säännös on sijoitettu pakkokeinolakiin. Pakkokeinolain 1 luvun 5 §:n mukaan:

Rikoksen kautta menetetyn tai muuten kadotetun irtaimen omaisuuden takaisin hankkimiseksi on turvaututtava toimivaltaisen viranomaisen apuun. Toimet tällaisen omaisuuden takaisin ottamiseksi ovat kuitenkin itseapuna sallittuja, jos:

- 1) omaisuus on rikoksen kautta menetetty ja toimiin omaisuuden takaisin ottamiseksi on ryhdytty välittömästi rikoksen tapahduttua; tai*
- 2) menetetty tai kadotettu omaisuus muissa tapauksissa otetaan takaisin siltä, joka pitää sitä oikeudettomasti hallussaan, eikä saatavilla ollut riittävää ja oikea-aikaista viranomaisapua.*

Edellä tarkoitetuissa tilanteissa saa käyttää sellaisia omaisuuden takaisin hankkimiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää kokonaisuutena arvioiden puolustettavina, kun otetaan huomioon tapahtuneen oikeudenloukkauksen ilmeisyys sekä uhkaavan oikeudenmenetyksen suuruus ja todennäköisyys.

Rangaistavasta omankädenoikeudesta säädetään rikoslain (39/1889) 17 luvun 9 §:ssä.

6.7.1 Yleistä

Oikeusjärjestyksessämme on voimassa yleinen omankädenoikeuden kieltö, joka on vahva pääsääntö. Se tarkoittaa, että kukaan ei saa omin avuin alkaa toimiin loukatun oikeustilan korjaamiseksi tai jonkun esineen hallinnan palauttamiseksi itselleen, ellei kyseessä ole jokin tietty poik-

keuksellinen tilanne. Tähän sääntöön liittyvänä voidaan pitää rikoslain 17 luvun 9 §:ssä olevaa rangaistussäännöstä omankädenoikeudesta. (Halijoki 2004, 22.) Jos menetetyn omaisuuden takaisinottamiseen aletaan ilman viranomaisen myötävaikutusta ja itseapusäännös ei sovellu tilanteeseen, kysymyksessä on lähtökohtaisesti juuri RL 17 luvun 9 §:n mukainen omankädenoikeus (Boucht & Frände 2019, 81).

Hätävarjelusäännös antaa yksilölle oikeuden torjua aloitettu tai välittömästi uhkaava oikeudenloukkaus (RL 4:4.1). Jo tapahtuneiden oikeudenloukkausten korjaamiseksi on ensisijaisesti turvauduttava viranomaisen apuun, mutta lainsäädäntö kuitenkin mahdollistaa eräissä poikkeustilanteissa oikeuden palauttaa jo loukattu oikeustila ennalleen itseapusäännöksen perusteella. Tällaiset tilanteet rajoittuvat omaisuuden ja omistusoikeuden suojaamiseen. (HE 44/2002, 20.) Hallituksen esityksessä todetaan, että itseapusäännös ei salli uuden oikeustilan luomista, vaan kyseessä on pelkästään entisen oikeustilan palauttamisesta. (HE 44/2002, 232.) Tämä liittyy siihen, ettei tilannetta saisi ajaa hätävarjelutilanteeksi, joka voisi johtaa suurempiin oikeudenloukkauksiin, kuten pahoinpitelyyn (Virtanen 2004, 19). Oikeus itseapuun on poikkeuksellista ja sen soveltamismahdollisuus on käsillä pelkästään itseapusäännöksessä mainittujen edellytysten täytyessä. Kuten todettua, itseavun soveltaminen on toissijaista viranomaistoimintaan nähden ja toisaalta turvaamistoimenpiteitäkin pidetään ensisijaisena suhteessa itseapuun. (Halijoki 2004, 24.)

Itseapu tarkoittaa käytännössä oikeutta omaisuuden takaisinottamiseen. Lähtökohtana tällaisissa tilanteissa on, että omaisuuden laillinen ja oikea omistaja on menettänyt omaisuuden hallinnan. Jos omaisuus on puolestaan edelleen omistajan hallinnassa ja joku ulkopuolinen yrittää häiritä tätä hallintaa, ei tämän estämisessä tule kysymykseen itseapu. Itseapu tulee kyseeseen tilanteissa, joissa itseapua soveltavaa henkilöä uhkaa oikeudenmenetyks, eikä viranomaisapua ole saatavissa oikea-aikaisesti. (HE 44/2002, 20, 232.)

Omaisuuden hallinnan menettämistavalla ei käytännössä ole merkitystä itseavun käyttöedellytysten kannalta. Säännöksessä on kuitenkin maininta rikoksen kautta tai muutoin kadotetusta omaisuudesta. (Halijoki 2004, 24.) Näin ollen tämän opinnäytetyön kannalta merkityksellistä on, että itseapu on sallittua, kun omaisuus on menetetty joko rikoksen kautta tai muutoin kadotettu eli esimerkiksi omistaja on hukannut sen. Haastavampaa tulkinnan kannalta on puolestaan se, onko itseapu sallittua silloin, kun omaisuuden omistaja on lainannut omaisuuden toiselle. Tällöin omaisuuden omistaja ei ole suoranaisesti menettänyt omaisuutta rikoksen kautta tai hän ei ole sitä muutoin kadottanut. (Halijoki 2004, 24.)

Hallituksen esityksessä kuitenkin todetaan, että omaisuus voi olla menetetty myös muutoin, esimerkiksi kun hän on lainannut sen jollekulle (HE 44/2002, 233). Kuitenkin, jos lähtötilanteessa luvallisesti omaisuuden haltuun saanut pitää omaisuutta hallussaan, eikä suostu sitä palauttamaan, voi hän tällöin syyllistyä rikokseen. (Halijoki 2004, 24.) Omaisuuden lainaksi saanut henkilö voi esi-

merkiksi kavaltaa lainaksi saamansa omaisuuden (RL 28:4.1). Tämän seurauksesta kavallusrikoksen uhri on menettänyt omaisuuden lopulta rikoksen kautta ja oikeus omaisuuden takaisinottoon olisi oikeutettua (Halijoki 2004, 24).

Itseapuseräilylän mukaan takaisinotto-oikeuden kohteena voi olla irtain omaisuus (Halijoki 2004, 25). Hallituksen esityksen mukaan itseapuseräilylän koskee irtaimen omaisuuteen kohdistuvaa omistusoikeutta (HE 44/2002, 233). Tähän perustuen itseapuseräilylänstä ei sovelleta kiinteään omaisuuteen, eikä toisaalta rajoitettuihin esineoikeuksiin, kuten vuokra- ja panttioikeuksiin (Boucht & Frände 2019, 81; Halijoki 2004, 26). Takaisinotto-oikeuden kohteena voi olla kaikenlaiset ja näköiset irtaimet esineet, joiden joukko on hyvin laaja, eikä niistä voida antaa tyhjentävää listausta. Hallituksen esityksen mukaan takaisinottoamisen kohteeksi soveltuu esimerkiksi tavara ja aineeton omaisuus, kuten sähköinen tieto. Takaisinotettava tavara voi puolestaan olla erityisesine tai lajiesine ja esimerkiksi rahaakin pidetään irtaimena omaisuutena. (HE 44/2002, 233; Halijoki 2004, 26.) Tähän perustuen polkupyörää pidetään irtaimena omaisuutena ja se soveltuu takaisinotto-oikeuden kohteeksi.

6.7.2 Itseapuseräilylän

1. kohta. Itseapuseräilylän ensimmäisen kohdan mukaan toimenpiteet omaisuuden takaisinottoamiseksi ovat oikeutettuja silloin, kun *omaisuus on rikoksen kautta menetetty ja toimiin omaisuuden takaisinottoamiseksi on ryhdytty välittömästi rikoksen tapahduttua* (PKL 1:5). Ensimmäisen kohdan takaisinotto-oikeus koskee ainoastaan rikoksen kautta menetettyä omaisuutta. Lisäedellytyksenä vaaditaan sitä, että toimiin takaisinoton suorittamiseksi on ryhdytty välittömästi rikoksen tapahduttua. Ongelmia tässä yhteydessä säännöksessä on kahdessa eri suhteessa. Ensimmäinen ongelma on se, että milloin rikos on täytynyt siinä näkökulmassa, että toimet omaisuuden takaisinottoon voidaan aloittaa. Toinen ongelma on se, mitä tarkoitetaan säännöksen ilmaisulla; *toimiin ryhdytään välittömästi rikoksen tapahduttua*. (Halijoki 2004, 28.)

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että esimerkiksi varkausrikos on täytetty silloin, kun tekijä on anastamistarkoituksessa ottanut tietyn omaisuuden huostaansa. Täytetyltä teolta ei edellytetä, että anastettava omaisuus olisi siirretty pois rikoksen tekopaikalta. Täytetyn teon kannalta merkityksellistä on se, onko tekijä saanut omaisuuden vallintaansa sellaisella tavalla, joka mahdollistaa siitä määräämisen. (Lappi-Seppälä 2022, rikoslajit luku 15. varkausrikokset.) Kuitenkaan rikoksen yrityksen ja täytetyn teon arviointi ei ole tässä yhteydessä sen syvemmin tarpeellista, koska oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että itseapuseräilylän tarkoituksena on nimenomaisesti turvata omaisuuden takaisinsaanti. Näin ollen ei ole sinänsä merkitystä, onko rikos jo täytynyt vai onko se jäänyt pelkästään yritysasteelle. Omaisuuden takaisinoton on oltava kuitenkin ajallisesti välittömässä yhteydessä rikokseen, kun toimiin ryhdytään välittömästi rikoksen tapahduttua. Jos puolestaan rikok-

sentekijä tavataan vasta rikoksen teon jälkeen tai joskus myöhemmin, takaisinoton edellytykset eivät määräydy säännöksen ensimmäisen kohdan mukaan vaan seuraavaksi käsiteltävän toisen kohdan mukaan. (Halijoki 2004, 29.)

2. kohta. Itseapusäännöksen toinen kohta koskee muita kuin ensimmäisen kohdan tapauksia, joissa menetetty tai kadotettu omaisuus otetaan siltä, joka pitää sitä oikeudettomasti hallussaan. Hallituksen esityksen mukaan tässä yhteydessä tuleva omaisuuden takaisinotto-oikeus on tarpeellinen tilanteissa, joissa rikoksesta tai omaisuuden menettämisestä on kulunut jo aikaa ja omaisuus tavataan olosuhteissa, joiden perusteella on ilmeistä, että omaisuuden silmistä päästäminen johtaisi sen katoamiseen uudelleen. Tässä yhteydessä hyvä esimerkkitalanne on se, kun rikoksen uhri löytää muutamia kuukausia sitten rikoksen kautta menettämänsä polkupyörän. (HE 44/2002, 233.)

Hallituksen esityksessä tuodaan ilmi kyseisen kohdan tavoite. Kohdalla halutaan varmistaa menetetyt tai kadotetut omaisuuden takaisinsaanti sellaisissa tilanteissa, joissa on olemassa vaaraelementti sen uudelleen katoamisesta, ellei toimiin ryhdyttäisi välittömästi. Jos tällaista vaaraelementtiä ei ole käsillä, takaisinsaannin toimittamiseksi on turvaututtava viranomaisen apuun. Nämä käsiteltävät tapaukset voivat olla merkittävästi ongelmallisempia kuin ensimmäisessä kohdassa tarkoitettut tapaukset, joten toisen kohdan edellytykset takaisinotolle ovat moniportaisemmat. (Halijoki 2004, 30.)

Toisen kohdan takaisinotto voi koskea sekä muuten kadotettua että menetettyä omaisuutta. Kohdassa ei mainita erikseen rikoksen kautta menetettyä omaisuutta, mutta siinä tarkoitetaan kuitenkin juuri rikoksen kautta menetettyä omaisuutta ja toki myös muuten kadotettua omaisuutta. Tässä kyseeseen tulevat tilanteet, joissa tekijää ei saatu kiinni välittömästi teon jälkeen tai ainakaan menetettyä omaisuutta ei saatu takaisin. Säännöksessä ei ole mitenkään rajoitettu aikaa, mikä on saanut kuluu omaisuuden menettämisestä tai katoamisesta, jotta takaisinotto-oikeus olisi vielä käsillä. Kuitenkin aikatekijä tulee aina huomioida, kun säännöstä sovelletaan. (Halijoki 2004, 30.) Hallituksen esityksessä todetaan, että mitä pidempi aika on kulunut omaisuuden menettämisestä tai kadottamisesta, sitä epäselvemmäksi omistussuhteet ovat muuttuneet ja sitä painavampia perusteita tulee esittää itseavun puolesta (HE 44/2002, 234).

Toisessa kohdassa mainitaan, että; *joka pitää sitä oikeudettomasti hallussaan*. Tämä maininta voi olla jokseenkin haastava tulkinnan kannalta, sillä herää kysymys kenen kannalta oikeudettomuutta tulee tarkastella. Jos tarkoituksena on tarkastella sitä omaisuuden oikean omistajan näkökulmasta, ovat kaikki omaisuutta hallussapitävät sellaisia henkilöitä, jotka pitävät omaisuutta oikeudettomasti hallussaan. Puolestaan, jos sitä tarkastellaan omaisuuden nykyisen hallussapitäjän näkökulmasta, on tilanne toisenlainen. Selvää on se, jos henkilö on hankkinut omaisuuden rikoksen kautta, pitää hän sitä hallussaan oikeudettomasti. Jos kyseessä on muu kuin rikosentekijä, on mahdollista, että hän pitää omaisuutta hallussaan täysin vilpittömässä mielessä. Esimerkiksi hän on ostanut polkupyörän henkilöltä, joka on aikaisemmin anastanut sen, mutta ostaja ei ole tietoinen tästä. Tällöin

polkupyörää hallussapitävä henkilö ei välttämättä katso pitävänsä sitä hallussa oikeudettomasti. Samanlainen tilanne saattaa olla käsillä myös silloin, kun henkilö löytää maastosta polkupyörän ja luulee sitä hylätyksi, jonka perusteella hän ottaa sen haltuunsa. (Halijoki 2004, 30.)

Hallituksen esityksessä on pyritty vastaamaan tähän kysymykseen. Hallituksen esityksen mukaan termillä *oikeudettomasti* viitataan juuri siihen, että tekijä omalla toiminnallaan loukkaa toisen henkilön oikeushyviä eli hallinta- ja omistusoikeutta. Esityksessä on myös todettu, että oikeudettomasti hallussa pitämisen yksi kriteeri on se, että joutuuko kolmas henkilö luopumaan hallussaan pitämästä omaisuudesta lunastuksetta. (HE 44/2002, 234.) Tässä kyseeseen tulee RVA 11 §:n mukainen tilanne. Kuten todettua RVA 11 §:n mukaan, kolmas henkilö joutuu luopumaan omaisuudesta lunastuksetta, jos näytetään, että omaisuus on viety omistajalta näpistämisen, varkauden, ryöstön tai kiristämisen kautta. Silloinkin, kun omaisuutta hallussapitävä henkilö pitää sitä hallussaan vilpittömässä mielessä. (RVA 11 §.) Mikäli omaisuus on muuten kuin rikoksen kautta menetetty, sen vilpittömässä mielessä haltuunsa ottanut kolmas henkilö joutuu luopumaan siitä pelkästään lunastusta vastaan. Tämänkaltaista hallussapitoa ei voida pitää säännöksessä tarkoitettuna oikeudettomana hallussapitona. (HE 44/2002, 234.)

Itseapusäännöksen oikeudettoman hallussapidon arvioinnissa esineoikeudellisen ongelman ratkaiseminen on merkityksellistä. Säännöksen 2. kohdan soveltaminen on mahdollista vain, jos omaisuutta pidetään hallussa oikeudettomasti. Tässä nousee esiin näyttötaakka sen suhteen, että polkupyörän menettäminen on tapahtunut RVA 11 §:n mukaisen teon johdosta. Jos tätä ei näytetä, luovutuksensaaja nauttii lähtökohtaisesti saantosuoja.

Takaisinotto-oikeuden käsillä olo jää tähän perustuen riippumaan siitä, onko polkupyörän omistaja menettänyt sen juuri ja vain yllä mainittujen rikosten seurauksesta sekä toisaalta myös siitä, onko polkupyörää hallussapitävä itse syyllistynyt yllä mainittuun rikokseen. Näin ollen takaisinotto-oikeuden edellytysten käsillä olon toteaminen käytännön tilanteessa on haastavaa. Jos polkupyörää ei saada takaisin heti rikoksen teon jälkeen, ei takaisinotto-oikeuden käyttöä harkitseva henkilö voi välttämättä täysin varmuudella tietää, millä tavalla polkupyörää hallussapitävä henkilö on saanut polkupyörän haltuunsa ja näin ei voida varmuudella todeta takaisinotto-oikeuden edellytysten käsillä oloa. Käytännössä polkupyörän takaisinottaja on varmallalla pohjalla toiminnassaan silloin, kun hän täysin varmuudella tietää, että polkupyörää hallussapitävä henkilö on saanut sen haltuunsa rikoksen kautta. (Halijoki 2004, 30–31.)

Kuten todettua itseapusäännöksen soveltaminen on toissijaista viranomaistoimintaan nähden ja säännöksen sisällä on toistoa tämän suhteen. Ensimmäisen momentin ensimmäisessä lauseessa todetaan, että; *on turvaututtava toimivaltaisen viranomaisen apuun*. Säännöksen 2. kohdassa todetaan puolestaan, että; *saatavilla ei ollut riittävää ja oikea-aikaista viranomaisapua*. Oikeuskirjallisuudessa tämän on katsottu johtuvan siitä, että säännöksen toisen kohdan mukaisissa tilanteissa

tulisi pääsääntöisesti turvautua viranomaisten apuun ja toistamisella on haluttu korostaa tätä. (Halijoki 2004, 31.) Puolestaan ensimmäisen kohdan mukaisissa tilanteissa viranomaisapuun turvautuminen on käytännössä mahdotonta, koska tilanne on käsillä verekseltään (HE 44/2002, 234).

6.7.3 Kuka on oikeutettu käyttämään takaisinotto-oikeutta

Itseapusäännös on kirjoitettu yleiseen muotoon, eikä siinä ole tarkemmin säädetty kuka on oikeutettu käyttämään itseapusäännöksen tarkoittamaa takaisinotto-oikeutta. Tässä yhteydessä voidaan lyhykäisyydessään todeta, että säännöksen ulkopuolelle rajautuu viranomaisten toimesta suoritettava omaisuuden takaisinotto. Itseapusäännöstä voidaan soveltaa vain siinä tapauksessa, kun esimerkiksi polkupyörän takaisinottajana toimii yksityishenkilö. (Halijoki 2004, 27.)

Hallituksen esityksessä on pyritty vastaamaan tähän ongelmaan. Takaisinottoon on oikeus ensisijaisesti polkupyörän omistajalla, mutta säännöksen sanamuoto ei rajaa legitiimiä toimijapiiriä omistajiin. Muiden henkilöiden oikeutta takaisinottoon ei ole suoranaisesti rajattu pois, mutta termi *itseapu* viittaa siihen, että toimitaan jokseenkin omassa intressissä. Hallituksen esityksen mukaan edellytetään sitä, että ulkopuolisella henkilöllä on jonkinlainen intressi suojella toisen omaisuutta. Tämänkaltainen intressi voi olla esimerkiksi omaisuuden edunvalvojalla, haltijalla ja myös sillä, jonka valvottavaksi tai vartioitavaksi omaisuus on asetettu. (HE 44/2002, 233.)

Hallituksen esityksen mukaan, takaisinotto-oikeuden rajaaminen tiukasti koskemaan pelkästään omaisuuden omistajaa johtaisi erikoiseen tilanteeseen, jossa esimerkiksi omistajan apuna toimivalla henkilöllä ei olisi oikeutta omaisuuden takaisinottamiseen. Tässä yhteydessä ongelmia syntyisi myös pakkokeinolain tarkoittaman yleisen kiinniotto-oikeuden suhteen. Yleinen kiinniotto-oikeus antaisi yksilölle oikeuden ottaa rikoksentehtyjä kiinni, mutta tekijän hallussa olevaan omaisuuteen ei olisi mahdollista koskea esimerkiksi silloin, kun kiinniottaminen näyttäisi epäonnistuvan, mutta omaisuus olisi mahdollista vielä saada takaisin. Tällöin voitaisiin katsoa, että yleinen kiinniotto-oikeus ulottuu itseapusäännöstä pidemmälle ja olisi epäjohtonmukaista antaa pidemmälle ulottuvia valtuuksia isommalle joukolle, mutta rajata valtuudet suppeammalle joukolle. (HE 44/2002, 233.)

Takaisinotto-oikeuden avoimuutta on hallituksen esityksessä perusteltu sillä, että itseaputilanteessa omistajan apuna toimivalla henkilöllä ei olisi mitään oikeudellista perustaa. (HE 44/2002, 233). Näkisin, että lainsäätäjä on tavoitellut itseapusäännöksen toimijapiirin avoimuudella juuri sitä, että takaisinottotilanteessa omaisuuden alkuperäisellä omistajalla olisi mahdollisuus saada apua esimerkiksi ulkopuoliselta, eikä ongelmia itseapusäännöksen ja yleisen kiinniotto-oikeuden suhteen syntyisi. Takaisinotto-oikeuden toimijapiiriä tarkastellaan lisää johtopäätöksissä. Johtopäätöksissä tarkastellaan myös hallituksen esityksessä mainittuja intressitahoja ja niiden soveltamista Bike's Patrulleniin, mutta tässä yhteydessä käydään läpi näiden tahojen teoreettinen pohja.

Edunvalvoja tai edunvalvontavaltuutettu voi tulla tarpeeseen esimerkiksi silloin, kun sairaus tai henkilön korkea ikä ovat heikentäneet asianosaisen kykyjä siten, ettei hän itse kykene hoitamaan asioitaan tai valvomaan etujaan (Yleinen edunvalvonta, oikeus.fi). Edunvalvojan tehtävänä on huolehtia edunvalvottavansa hyvinvoinnista sekä hoitaa edunvalvottavan taloudellisia asioita ja omaisuutta. Edunvalvoja ajaa edunvalvottavansa asioita ja näin hänen tulee toimia edunvalvottavan parhaaksi. (Edunvalvojan tehtävät, Digi- ja väestötietovirasto.) Edunvalvojan määrää joko tuomioistuin tai Digi- ja väestövirasto. Edunvalvoja voi olla yksityishenkilö tai yleinen edunvalvoja (Yleinen edunvalvonta, oikeus.fi).

Haltijalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on hallintaoikeus tai tosiasiallinen hallinta irtaimeen esineeseen, kuten polkupyörään. Toisaalta tämä voi koskea myös kiinteää omaisuutta, kuten kerrostaloasuntoa. Haltijalla ei siis välttämättä tarkoiteta omaisuuden omistajaa ja esimerkiksi polkupyörän omistusoikeus voi kuulua jollekin toiselle henkilölle, mutta polkupyörä on haltijan vallinnassa. (Kaisto 2016, 21.)

Käsittäisin hallituksen esityksessä ilmi tuodun valvonnan siten, että jokin tietty omaisuus on asetettu jonkun henkilön valvonnan alaisuuteen. Valvonnassa ei ole kysymys vartioinnista, joka on luvanvaraista toimintaa. Hyvänä esimerkkinä tässä toimivat vahtimestarit ja muut omavartiointia suorittavat tahot, kuten venesatamien valvojat. Vahtimestareiden ja muiden omavartiointia suorittavien tahojen valvottavaksi on asetettu tietty omaisuus, kuten virastotalon pyöräkatoksessa olevat polkupyörät.

Vartioinnilla tarkoitetaan puolestaan laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista tarkoitettua vartioimistehtävää, joita suoritetaan ansiotarkoituksessa ja jotka perustuvat toimeksiantosopimukseen (LYTP 2.1,1 §). Vartioimistehtävä tarkoittaa muun muassa omaisuuden vartioimista (LYTP 2.1,2 §). Ansio- tarkoituksessa ja toimeksiantosopimukseen perustuva vartioimistehtävä on luvanvaraista toimintaa. Vartioimisliiketoimintaa saa harjoittaa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on saanut turvallisuusalan elinkeinoluvan. (LYTP 3 §.)

6.7.4 Voimakeinojen käyttö

Itseapusäännöksen kolmannessa momentissa on säädetty voimakeinojen käytöstä takaisinottotilanteissa. Omaisuuden takaisinottamiseksi saa käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää kokonaisuutena arvioiden puolustettavina, kun otetaan huomioon tapahtuneen oikeudenloukkauksen ilmeisyys sekä uhkaavan oikeudenmenetyksen suuruus ja todennäköisyys (PKL 1:5.3).

Voimakeinojen käytössä arvioidaan niiden tarpeellisuutta ja puolustettavuutta. Tarpeellisuusharkin-
taa tehdään suhteessa omaisuuden takaisin hankkimiseen, jonka toteuttamiseksi voidaan käyttää vain sellaisia voimakeinoja, jotka ovat tarpeellisia. (Halijoki 2004, 32.) Tältä osin vaaditaan sitä, että

toimet ovat omiaan johtamaan tavoiteltuun lopputulokseen (HE 44/2002, 234). Toisaalta tarpeellistenkin voimakeinojen on oltava puolustettavia ja tähän perustuen ei välttämättä ole oikeutusta ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin omaisuuden takaisin ottamiseksi. (Halijoki 2004, 32.)

Puolustettavuusarvioinnissa ensimmäisenä otetaan huomioon tapahtuneen oikeudenloukkauksen ilmeisyys (Halijoki 2004, 32). Mitä tulkinnanvaraisempi tilanne on tässä yhteydessä, sitä painavammat syyt ovat käsillä sen suhteen, että asia on syytä jättää viranomaisten selvitettäväksi. Tulkinnanvaraisuuden arvioinnissa on otettava huomioon ajallisuusarviointi ja henkilöerehdyksen mahdollisuus. Mitä enemmän aikaa on kulunut polkupyörän menettämisestä, sitä suurempi syy on välttää voimakeinoihin ryhtymistä. Toisekseen, jos polkupyörän takaisinottaja ei ole varma kuka polkupyörän on alun perin ottanut, on mahdollista, että hän kohdistaa voimakeinoja takaisinottotilanteessa sellaiseen henkilöön, joka pitää polkupyörää hallussa täysin vilpittömässä mielessä. Tämänkaltaisissa tilanteissa riskinä on se, jos itseapuun turvautuva käyttää voimakeinoja vilpittömässä mielessä toiminutta vastaan, niin on mahdollista, että tilanteessa molemmat henkilöt pitävät hyvässä uskossa kiinni oikeuksistaan väkivalloin. Itseapu on katsottu olevan sallittua vilpittömässä mielessä toimivaa vastaan ainoastaan silloin, kun tapahtunutta oikeudenloukkausta voidaan pitää erittäin ilmeisenä. (HE 44/2002, 234–235; Halijoki 2004, 32.)

Oikeudenloukkauksen ilmeisyyteen liittyen tulkinnanvaraisuuden arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös kolmas seikka, joka on omaisuuden menettämistapa eli onko omaisuus kadonnut muuten vai rikoksen kautta. Oikeudenloukkausta, joka on tapahtunut rikoksen kautta, voidaan katsoa ilmeisemmäksi kuin sitä, että omaisuus olisi kadonnut muuten. Voimakeinojen käyttöä vilpittömässä mielessä toimivaa vastaan voidaan pitää tällöin puolustettavampana. (HE 44/2002, 234–235; Halijoki 2004, 32.) Esiin tuotujen perusteiden pohjalta on selvää, että voimakeinojen käyttö on puolustettavampaa itseapusäännöksen ensimmäisen kohdan mukaisissa tilanteissa kuin toisessa kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa (Halijoki 2004, 32).

Puolustettavuusarvioinnissa on toisekseen otettava huomioon uhkaavan oikeudenmenetyksen suuruus ja todennäköisyys (PKL 1:5.3). Tältä osin keskeistä on se, kuinka arvokkaasta oikeushyvästä on kyse ja kuinka todennäköiseltä näyttää, että tuo oikeushyvä menetetään, jos voimakeinoja ei käytetä (HE 44/2002, 234–235; Halijoki 2004, 32). Selvää on kuitenkin se, että käytettävät voimakeinot ja määrä on suhteutettava odotettavissa olevaan oikeudenmenetykseen. Tässä kyseessä on intressipunninta, jossa otetaan huomioon polkupyörän omistajalle tuleva etu polkupyörän takaisin saannista ja voimakeinojen käytön kohteelle sekä myös ulkopuoliselle mahdollisesti aiheutuvat vahingot. Mikäli voimakeinojen käytöstä voi aiheutua ulkopuoliselle merkittäviä vahinkoja, tulee voimakeinojen käytöstä luopua. Voimakeinojen puolustettavuuden arvioinnissa on otettava huomioon myös se, joudutaanko voimakeinoja kohdistamaan henkilöön vai omaisuuteen. (Halijoki 2004, 32.) Itseavun soveltaja voi joutua loukkaamaan toisen ruumiillista koskemattomuutta, mutta toisaalta

myös omaisuuden suojaan kohdistuvia oikeuksia, esimerkiksi murtamalla polkupyörän lukon (HE 44/2002, 235).

Edellä mainitussa todennäköisyyden arvioinnissa on otettava huomioon myös se, onko polkupyörää hallussapitävä henkilö tuntematon vai tunnettu. Jos henkilö on tunnettu, vaaraa omaisuuden lopullisesta menettämisestä ei ole ja omaisuuden takaisinottaminen voidaan jättää viranomaisten tehtäväksi. Puolestaan, jos henkilö on tuntematon, tarve voimakeinojen käyttöön on edellä mainitua suurempi. Toisaalta omaisuuden laadullakin on merkitystä todennäköisyyсарviointiin, sillä mitä helpommin luovutettavasta omaisuudesta on kysymys, sitä helpommin se voi myös joutua lopullisesti omistajan saavuttamattomiin. (Halijoki 2004, 33.)

Itseapusäännöksen voimakeinojen käytössä huomionarvoista on se, että rikoslain 4 luvun 6 §:n säännöstä voimakeinojen käytön liioittelusta ei sovelleta, jos itseavussa käytetään liian ankaria voimakeinoja. Jos itseavun rajat ylitetään siten, ettei itseavun edellytykset ole olleet lainkaan käsillä tai itseavun käytössä turvaudutaan liian ankariin voimakeinoin, tekoa voidaan käsitellä kahdella tavalla. Tekoa voidaan arvioida tosiseikaston perustella esimerkiksi pahoinpitelyn (RL 21:5), hallinnanloukkauksen (RL 28:11) tai tuottamuksellisen vapaudenriiston (RL 25:6) tunnusmerkistöjen kautta. Toisaalta kysymykseen voi tulla jo mainittu omankädenoikeus (RL 17:9), mutta omankädenoikeuden rangaistussäännös on toissijainen, eli sitä sovelletaan vain, jos teosta ei ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta. (Boucht & Frände 2019, 81–82.) Seuraavaksi käsitellään näitä rangaistussäännöksiä, koska ne ovat käytännössä vastakohtia toiminnan oikeuttaville perusteille.

6.8 Pahoinpitely

Rikoslain 21 luvun 5 §:n mukaan;

Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottamaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Perusmuotoisen pahoinpitelyn tunnusmerkistö jakautuu käytännössä kahteen menettelytyppiin (Mattikala 2023, 247). Rikos voidaan toteuttaa tekotavan osalta joko ruumiillista väkivaltaa tekemällä tai väkivaltaa käyttämättä (Lappi-Seppälä & Ojala 2022, rikoslajit luku 10. henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset.) Ruumiillisessa väkivallassa kyseessä on toisen pahoinpitelemisestä sanan yleiskielisessä merkityksessä (Mattikala 2023, 247). Pahoinpitelyllä tarkoitetaan tässä yhteydessä toimintoa, jolla loukataan toisen henkilön ruumiillista koskemattomuutta. Tämä osa tunnusmerkistöstä koskee vain sellaista pahoinpitelyä ulkoisena toimintona, josta voi aiheutua toiselle henkilölle vamma tai muu terveyden vahingoittuminen, mutta toisaalta on myös mahdollista, ettei siitä aiheudu mitään näkyvää seurausta. (HE 94/1993, 95.)

Ruumiillisen väkivallan tekeminen ei siis edellytä mitään konkreettista terveysvahinkoa väkivallan kohteelle. Väkivaltaisuudelta edellytetään kuitenkin sitä, että ruumiillisen väkivallan tekemisessä on kysymys terveyden kohdistuvasta rikoksesta. Ruumiillista väkivaltaa on katsottu olevan esimerkiksi lyöminen, potkiminen, kuristaminen, töniminen ja käsien vääntäminen. (Matikkala 2023, 247.)

Toinen menettelytyyppi tunnusmerkistön kannalta on pahoinpitely ilman ruumiillista väkivaltaa (Matikkala 2023, 247). Ilman ruumiillista väkivaltaa tehdyttä teolta vaaditaan puolestaan jotain seurausta, joka voi olla terveyden vahingoittaminen, kivun aiheuttaminen ja tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan saattaminen. Terveyden vahingoittamiseen katsotaan kuuluvan sekä fyysinen että psyykinen terveys (Lappi-Seppälä & Ojala 2022, rikoslajit luku 10. henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset.) Tässä kysymys on seurausten tahallisesta aiheuttamisesta. Pahoinpitelyrikokset edellyttävät rikosentekijältä tahallisuutta. (Matikkala 2023, 247, 249.) Tämän tutkimuksen kannalta pahoinpitelyn tunnusmerkistön tarkastelu ei tämän syvemmin ole tarpeellista.

6.9 Hallinnan loukkaus

Rikoslain 28 luvun 11 §:n mukaan;

Joka luvattomasti

- 1) ottaa haltuunsa, siirtää tai piilottaa toisen hallinnassa olevaa irtainta omaisuutta,
- 2) käyttää toisen pihamaata kulkutienään taikka toisen hallinnassa olevaa maata rakentamalla, kaivamalla tai muulla sen kaltaisella tavalla tai
- 3) ottaa haltuunsa toisen hallinnassa olevaa maata taikka rakennuksen tai sen osan,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, hallinnan loukkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Hallinnan loukkauksena ei kuitenkaan pidetä tekoa, josta on aiheutunut ainoastaan vähäinen haitta.

Rangaistussäännöksen ensimmäisessä kohdassa säädetään toisen hallinnassa olevaan irtaimeen omaisuuteen kohdistuvasta loukkauksesta (Lappi-Seppälä 2022, rikoslajit luku 15. hallinnan loukkaus.) Tämän tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaista on tarkastella pelkästään säännöksen ensimmäistä kohtaa. Tekotapoina säännöksessä mainitaan omaisuuden luvaton haltuunottaminen, siirtäminen ja piilottaminen. Säännöksessä ei ole rajattu irtaimen omaisuuden piiriä, joten teon kohteeksi soveltuu mikä tahansa irtain omaisuus. Toisaalta teon kohteeksi soveltuu myös itse tekijälle kuuluva esine, jos se on toisen hallinnassa. (Lappi-Seppälä 2022, rikoslajit luku 15. hallinnan loukkaus.)

Säännös ei rajoita yksilön oikeutta itseapuun, eikä hallinnan loukkauksesta voida tuomita sellaista henkilöä, joka itseavun nojalla ottaa haltuunsa rikoksen kautta tai muuten menetetyn omaisuuden.

(Lappi-Seppälä 2022, rikoslajit luku 15. hallinnan loukkaus.) Toki tämä edellyttää sitä, että oikeuttamisperusteisiin kuuluvan itseavun edellytykset ovat käsillä, eikä tällöin tekoa katsota oikeusjärjestyksen vastaiseksi.

Säännöksessä on toissijaisuuslauseke, joka tarkoittaa sitä, että henkilö tuomitaan rangaistukseen hallinnan loukkauksesta vain silloin, kun teosta ei ole muualla lainsäädännössä säädetty ankarampaa rangaistusta. Näin ollen hallinnan loukkaus syrjäytyy, jos teko täyttää esimerkiksi varkauden tai kavalluksen tunnusmerkistön. Puolestaan teko, joka täyttää sekä hallinnan loukkauksen ja oman kädenoikeuden tunnusmerkistön, henkilöä rangaistaan rangaistusuhkavertailun perusteella pelkäämään hallinnan loukkauksesta. (Lappi-Seppälä 2022, rikoslajit luku 15. hallinnan loukkaus.)

6.10 Omankädenoikeus

Rikoslain 17 luvun 9 §:n mukaan;

Joka oikeutensa puolustamiseksi tai toteuttamiseksi omin valloin ryhtyy toimeen, jota hän ei saa tehdä ilman viranomaisen myötävaikutusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, omankädenoikeudesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Omankädenoikeutta koskeva rangaistussäännös tulee sovellettavaksi silloin, jos joku tahallisesti oikeuksiensa puolustamiseksi tai toteuttamiseksi syrjäyttää laillisen menettelytavan, joka edellyttäisi viranomaisen myötävaikutusta. Kuten jo todettua, omankädenoikeus on toissijaisesti sovellettava rangaistussäännös. Omankädenoikeutta sovelletaan vain, jos teosta ei ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta ja näin esimerkiksi hallinnan loukkaus syrjäyttää omankädenoikeuden. (Melander & Majanen 2022, rikoslajit luku 7. omankädenoikeus.)

Huomionarvoista rangaistussäännöksessä on käsite *joka oikeutensa*. Näkisin, että säännöksen kautta rangaistaan vain sellaista henkilöä, joka puolustaa tai toteuttaa juuri omia oikeuksiaan. Näin ollen, kun Bike's Patrullen lähtökohtaisesti pyrkii toteuttamaan ja puolustamaan toisten henkilöiden oikeuksia, ei omankädenoikeus välttämättä tulisi rikosoikeudellisesti sovellettavaksi.

6.11 Tuottamuksellinen vapaudenriisto

Rikoslain 25 luvun 6 §:n mukaan;

Joka huolimattomuudesta aiheuttaa toiselle vapaudenmenetyksen, on tuomittava, jollei teko huomioon ottaen sen aiheuttama haitta tai vahinko ole vähäinen, tuottamuksellisesta vapaudenriistosta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tuottamuksellisesta vapaudenriistosta tuomitaan myös se, joka oikeudettomasti, pitäen sitä oikeutenaan, riistää toiselta vapauden, jollei teko huomioon ottaen sen aiheuttama haitta tai vahinko ole vähäinen.

Tuottamuksellisen vapaudenriiston 1. momentti koskee sellaisia tilanteita, joissa henkilö ei havaitse riistäneensä toiselta vapautta, vaikka hän olisi voinut tai hänen olisi pitänyt se havaita. Säännös kohdistuu lähinnä sellaisiin ammattiryhmiin, joiden on varmistuttava, ettei henkilön liikkumisvapautta oikeudettomasti rajoiteta, joita ovat esimerkiksi esitutkinta- ja täytäntöönpanoviranomaiset. (Melander 2022, rikoslajit luku 14. vapautteen kohdistuvat rikokset.) Bike's Patrullenin kohdalla rangaistusäännös ei voi tulla sovellettavaksi 1. momentin perusteella.

Säännöksen 2. momentin suhteen tarkastelua on syytä tehdä. Tuottamuksellisen vapaudenriiston 2. momentissa henkilö toimii erehdyksen vallassa. Henkilön toimiessa erehdyksen kautta virheellisesti ja näin pitäen vapauden riistämistä oikeutenaan, voi johtua virhekäsityksestä sen suhteen, mitä tilanteessa on tapahtumassa tai virhekäsityksestä sen suhteen, mitä sellaisessa tilanteessa saa tehdä taikka toisaalta molemmista. (Matikkala 2023, 480–481.)

Käytännössä vapaudenriistävä henkilö uskoo toimivansa tilanteessa laillisesti, eli hän ei toimi vapaudenriiston (RL 25:1) edellyttämällä tavalla tahallaan, mutta siitä huolimatta häntä voidaan rangaista tuottamuksellisesta vapaudenriistosta. Säännös koskee esimerkiksi henkilöitä, jotka käyttävät yleistä kiinniotto-oikeutta liian laajasti tai henkilöitä, jotka ovat oikeutettuja tiettyyn järjestysvaltaan, mutta luulevat olevansa oikeutettuja vapaudenriistoihinkin. (HE 94/1993, 110; Melander 2022, rikoslajit luku 14. vapautteen kohdistuvat rikokset.) Vastaavasti vapaudenriistävä henkilö voi tulkita laajentavasti muutakin vapaudenriistoon jossakin poikkeuksellisessa tilanteessa oikeuttavaa normia, kuten hätävarjelua tai pakkotilaa (Matikkala 2023, 481).

Säännöksen ulkopuolelle on rajattu vähäinen vapaudenriisto ja teon vähäisyyttä arvioitaessa, on otettava huomioon vapaudenriiston aiheuttama haitta ja vahinko (Melander 2022, rikoslajit luku 14. vapautteen kohdistuvat rikokset.) Hallituksen esityksessä on todettu, että järjestysvaltaan oikeutettujen ja yleistä kiinniotto-oikeutta soveltavien henkilöiden kohdalla ajallisesti lyhytkin vapaudenmenetys voisi täyttää tuottamuksellisen vapaudenriiston tunnusmerkistön (HE 94/1993, 110). Melander on katsonut teoksessa Rikosoikeus (2022, rikoslajit luku 14. vapautteen kohdistuvat rikokset), että ajallisesti lyhyt, selvästi alle vuorokauden mittainen vapaudenmenetys voisi jäädä rankaisematta, mutta toisaalta lyhyt erittäin kammottaviin ja epämiellyttäviin oloihin joutuminen voisi ylittää vähäisyyskriteerin.

7 OMAVARTIOINTI

Omvartiointi käsitteenä tarkoittaa käytännössä sitä, että esimerkiksi yritys huolehtii itsenäisesti omaisuuden tai muiden turvallisuuden kannalta keskeisten seikkojen valvonnasta. Myös talkootyönä suoritettua valvontaa voidaan pitää omavartiointina, joka voi olla esimerkiksi venesataman valvonta. Henkilöt eivät ole turvallisuusalan elinkeinon harjoittajan palveluksessa, vaan he suorittavat omavartiointia joko talkootyönä tai he ovat palkattuna suoraan omavartiointia teettävään tahon alaisuuteen. (Virtanen 2017, 33).

Vartioimisliiketoiminnalla tarkoitetaan ansiotarkoituksessa suoritettavaa ja toimeksiantosopimukseen perustuvaa vartioimistehtävien hoitamista (LYTP 2.1,1 §). Talkootyönä suoritettu omavartiointi jää vartioimisliiketoiminnan ulkopuolelle, koska siinä vaaditaan ansiotarkoitusta. Vartioimisliiketoiminnalta vaaditaan myös toimeksiantosopimusta, joka sulkee käytännössä loputkin omavartiointia suorittavat tahot vartioimisliiketoiminnan ulkopuolelle. (Paasonen 2021.)

Omvartioinnissa ei sovelleta yksityisistä turvallisuuspalveluista annettua lakia ja näin ollen omavartiointia suorittavilla henkilöillä ei ole vartijalle tai järjestyksenvälvoijalle säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia. (Kerttula 2010, 99.) Omavartiointia suorittavat tahot ovat käytännössä yksityishenkilöitä, joten heidän toimivaltuudet perustuvat niin sanottuihin jokamiehen oikeuksiin.

Lyhykäisyydessään voidaan todeta, että Bike's Patrullenin toiminta ei ole ansiotarkoituksessa suoritettavaa ja toimeksiantosopimukseen perustuvaa vartioimistehtävien hoitamista. Bike's Patrullen ei ole myöskään palkattu minkään tahon alaisuuteen, joten toiminta on talkootyötä. Ryhmän toiminta ei siis näyttäisi perustuvan mihinkään sopimukseen tai velvollisuuteen, vaan toiminta on täysin vapaaehtoista. Puolestaan venesatamissa talkootyönä suoritettu omavartiointi voi olla velvollisuus, jos olet venepaikan haltija kyseisessä venesatamassa. Näin ollen itse näkisin, että Bike's Patrullenin kohdalla kysymyksessä ei ole omavartiointi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Johdattelu tutkimustuloksiin

Tutkimuksen tarkoituksena oli systematisoida sekä tulkita voimassa olevaa lainsäädäntöä ja siten esittää tulkintakannanottoja oikeusnormien merkityssisällöstä, jonka avulla pyrittiin selvittämään Bike's Patrullenin toiminnan oikeudellinen perusta. Yhteenvedona tämän tutkimuksen tuloksista voidaan nostaa esiin jo tässä vaiheessa muutama keskeinen seikka, jotka ovat hätävarjelun ajallinen arviointi, rajanveto itseapusäännöksen ensimmäisen ja toisen kohdan kanssa sekä itseapusäännökseen kuuluvan takaisinotto-oikeuden toimijapiiri.

Tutkimuksen perusteella Bike's Patrullenin toiminnan oikeudellisen perustan arviointi on jokseenkin haastavaa. Bike's Patrullenin tavoitteena on parantaa pyöräilyolosuhteita ja vähentää pyörävarkauksia omatoimisella toiminnallaan, joka pitää sisällään anastettujen polkupyörien etsimistä ja palauttamista omistajilleen. Tällainen toiminta herättää useita oikeudellisia kysymyksiä, erityisesti oikeuttamisperusteiden suhteen. Kertauksena vielä tutkimuskysymykset, jotka olivat:

1. Mikä on Bike's Patrullenin toiminnan oikeudellinen perusta?
2. Mitkä ovat yksityishenkilön mahdollisuudet puuttua polkupyörävarkauksiin?

Tässä luvussa teen yhteenvetoa ja johtopäätöksiä aiemmin käsitellyn teoreettisen pohjan perusteella. Keskiössä ovat oikeuttamisperusteet, koska ne ovat avainasemassa tutkimuskysymyksiin vastaamisessa. Analysoin myös Bike's Patrullenin luvussa esitellyt toimintamallit. Analysointi perustuu täysin uutisten yhteydessä ilmi tulleisiin tosiseikkoihin. Analysoinnissa ei ole tarkoituksena arvioida mahdollista rikosta, vaan analysoinnin kohteena on nimenomaan uutisista ilmenevät toimintatavat.

8.2 Lainsäädäntö

Omaisuuksien suoja. Perustuslain mukaan jokaisen omaisuus on turvattu (PL 15 §). Tämä tarkoittaa, että yksilön omistusoikeus esimerkiksi polkupyörään on suojattu ja se sisältää omistajan oikeuden hallita, käyttää ja hyödyntää omaisuuttaan haluamallaan tavalla (Lainkirjoittajan opas 2022, 91). Oikeusvaltioperiaatteen mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia (PL 2.3 §). Näin ollen omistusoikeuteen puuttuminen edellyttää viranomaiseltakin laissa säädettyä perustetta.

Luonnollisesti Bike's Patrullenin jäsenet eivät ole julkisen vallan käyttäjiä, eivätkä viranomaisia, mutta tämä suoja ulottuu myös ryhmän toimintaan. Ryhmän jäsenten toiminta, jossa he ottavat haltuunsa polkupyöriä ja säilyttävät niitä välivarastossa, voidaan katsoa omaisuuteen puuttumiseksi. Tällainen toiminta voisi lähtökohtaisesti olla vastoin perustuslaissa suojattua omaisuudensuojaa, jos siihen ei ole laillista perustetta.

Toiseksi Bike's Patrullenin suorittamassa välivarastoinnissa nousee esiin löytötavaralain huomiointi. Löytötavaralaki säätelee löytötavaran talteen ottamista ja käsittelyä (LöytötavaraL 1.1 §). Löytötavaralaki ei koske esinettä, jonka omistaja on ilmeisesti hylännyt (LöytötavaraL 1.2,1 §). Toisaalta löytötavarana ei voida pitää myöskään anastettua omaisuutta (Löytötavarat, Poliisi.fi).

Löytötavaran talteenottajan eli löytäjän on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava löydöstä omistajalle tai toimitettava löytötavara poliisille (LöytötavaraL 4.1 §). Toisaalta, jos löytötavaran kuljettaminen muualla säilytettäväksi ei ole tarkoituksenmukaista, poliisi voi oikeuttaa löytäjän säilyttämään löytötavaraa (LöytötavaraL 4.3 §). Löytötavaraa on säilytettävä ja hoidettava hyvin (LöytötavaraL 7 §).

Esineen omistajalla on oikeus saada löytötavara takaisin, jos hän maksaa löytäjälle löytöpalkkion ja korvaa löydön aiheuttamat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset (LöytötavaraL 10 §). Löytötavaraissa on lisäksi säädetty esineen omistusoikeuden siirtymisestä sen löytäjälle, mutta tämä omistusoikeuden siirtyminen ei koske polkupyöriä. Polkupyörä myydään huutokaupalla, jos polkupyörän omistaja ei ole noutanut sitä. (LöytötavaraL 17 §.)

Löytötavara lain säännökset lähtevät siitä, että löytäjän on ilmoitettava löydöstään polkupyörän omistajalle tai poliisille viivytyksettä. Polkupyörän omistajalla on oikeus saada omansa takaisin, eikä lainsäädäntömme mahdollista löytäjä saa pitää toimintamallia. Löytötavara on pääsäännön mukaisesti toimitettava poliisille, jos omistaja ei ole tiedossa. Poikkeuksena poliisi voi oikeuttaa löytäjän säilyttämään löytötavaraa, jos se on tarkoituksenmukaisempaa. Löytötavaraa on hoidettava ja säilytettävä hyvin.

Löytäjälle on säädetty ikään kuin toimimisvelvollisuus ilmoittamis- ja toimittamisvelvollisuuden suhteen. Näkisin löytötavaran hyvään säilytystapaan liittyvän ainakin sen, että vaaraa polkupyörän anastamisesta ei ole. Bike's Patrullenin toiminnassa ja välivarastoinnissa tulee tiedostaa löytötavara lain säännökset, jos polkupyöriä käsitellään löytötavara lain määritelmän mukaisesti löytötavaroina.

Hätävarjelu. Hätävarjelu on rikosoikeudellinen oikeuttamisperuste, joka antaa yksityishenkilölle oikeuden torjua oikeudeton hyökkäys (RL 4:4.1). Hyökkäys voi kohdistua esimerkiksi henkeen, terveyteen, vapauteen tai omaisuuteen (Helenius 2020, 253). Hätävarjelusäännöksessä hyökkäykseltä edellytetään, että se on aloitettu tai välittömästi uhkaava ja toisaalta sitä, että se on oikeudeton (RL 4:4.1). Hätävarjelutekoa arvioitaessa on otettava huomioon sen ajallinen arviointi. Joissakin jatkuvissa oikeustilojen loukkauksissa hätävarjeluteko on sallittua, mutta anastetun polkupyörän hallussapidon kohdalla kysymykseen ei tule hätävarjelusäännöksen edellyttämä hyökkäys. (Helenius 2020, 250.)

Bike's Patrullenin jäsenten toiminta voisi jossain määrin täyttää hätävarjelun edellytykset, mikäli ryhmän jäsenet toimivat välittömästi oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi. Tässä edellytettiin, että ryhmän jäsenet olisivat paikalla silloin, kun anastusrikos on veres. Tämä voi olla haastavaa, ellei mahdotonta. Toki on mahdollista, että sattumalta silloin tällöin on paikalla, kun rikoksentelejä on anastamassa polkupyörää, mutta toistuvasti se ei varmasti onnistu. Samaa ajattelumallia voidaan käyttää muidenkin yksityishenkilöiden kohdalla; jos yksityishenkilö havaitsee, että rikoksentelejä on anastamassa hänen tai toisen polkupyörää, on hän oikeutettu toimimaan hätävarjelusäännöksen perusteella.

Toinen hätävarjelun soveltamismahdollisuus voisi tulla kysymykseen silloin, kun Bike's Patrullen on mukana tutkimuksessa esiin tulleissa koeajossa. Tilanteessa polkupyörän myyjä houkutellaan ansaan ostotarjouksella tai ostohalukkuudella. Mikäli myyjä alkaisi käyttäytymään tilanteessa aggressiivisesti, voisi hätävarjelun edellytykset olla käsillä.

Jos koeajossa Bike's Patrullenin jäsenen jotain tiettyä oikeushyvää kohtaan olisi aloitettu oikeudeton hyökkäys tai se uhkaisi välittömästi, olisi heillä oikeus torjua tämä hyökkäys. Hätävarjelu-oikeus kattaa kaikentyypisiin oikeudellisesti suojeltuihin intresseihin kohdistuvat hyökkäykset ja toisaalta myös toiselle kuuluvat intressit (Helenius 2020, 253). Lähtökohtaisesti hätävarjelusäännöksen soveltaminen voisi olla mahdollista myös silloin, kun koeajotilanteessa polkupyörän omistaja alkaa suorittamaan takaisinottoa itseapusäännöksen nojalla ja polkupyörän myyjä aloittaa oikeudettoman hyökkäyksen polkupyörän alkuperäistä omistajaa kohtaan. Tällöin Bike's Patrullenin jäsenet voisivat torjua tuon hyökkäyksen hätävarjelusäännöksen perusteella. Yhteenvetoa voitaneen kuitenkin todeta, että hätävarjelusäännöksen soveltamismahdollisuudet ovat Bike's Patrullenin ja muidenkin yksityishenkilöiden kohdalla rajalliset, perustuen jo hätävarjelusäännöksen hyökkäyksen vaatimukseen.

Pakkotila. Pakkotila on rikosoikeudellinen oikeuttamisperuste, jossa oikeudellisesti suojattua intressiä kohtaan kohdistuva välitön ja pakottava vaara torjutaan (RL 4:5.1). Pakkotila on käytännössä vaaratilanne, joka voi olla peräisin luonnonilmiöistä, onnettomuudesta, toisen henkilön teoista tai käyttäytymisestä. Kysymyksessä on etujen välisestä ristiriidasta, jossa toisen edun pelastamiseksi joudutaan uhraamaan jokin toinen etu. Käytännössä vaara tai vahinko torjutaan sellaisessa tilanteessa, jossa lain sallimin keinoin torjumista ei olisi voitu tehdä. (Tolvanen 2013, 334–335.) Pakkotilasäännöksessä todetaan, että pakkotilalla tarkoitetaan muuta kuin hätävarjelusäännöksessä tarkoitettua tekoa. Näin ollen ihmisten tekemien oikeudettomien hyökkäysten puolustus-teot ovat hätävarjelusäännöksen alaisia.

Käytännössä Bike's Patrullenin ja yksityishenkilöiden kohdalla pakkotilan soveltamistilanteesta voidaan hypoteettisesti ajatella ainakin yksi esimerkkitalanne. Ryhmän jäsen tai muu yksityishenkilö kohtaa polkupyörää anastamassa olevan henkilön ja tämä henkilö uhkaa jäsenen tai yksityishenkilön henkeä tai terveyttä jollakin tavalla. Tämän seurauksesta jäsen tai yksityishenkilö pakenee paikalta suojaan jonkun kolmannen henkilön rakennukseen. Suojaan päästäkseen ryhmän jäsen tai yksityishenkilö rikkoo kyseisen rakennuksen ikkunan. Tämänkaltaisessa tilanteessa käsillä voisi olla pakkotilan edellytykset, mutta huomioon on otettava toisintoimimisen mahdollisuus. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, onko pakottavan ja välittömän vaaran torjumiseksi välttämätöntä rikkoa ikkuna päästäkseen turvaan vai olisiko ollut mahdollista esimerkiksi paeta paikalta muuten tai piiloutua ulos. Toisaalta esimerkin mukaisessa tilanteessa voisi käsillä olla myös hätävarjelusäännöksen mukainen oikeudeton hyökkäys.

Yhteenvedona näkisin, että Bike's Patrullenin jäsenten ja muiden yksityishenkilöiden soveltamis- mahdollisuudet pakkotilanteen kanssa ovat hyvin pienet. Jos ryhmän jäsen tai yksityishenkilö havaitsee polkupyörävarkauden olevan käsillä verekseltään, on kyseessä oikeudeton hyökkäys ja sen torjumistekoa ei voida perustella pakkotilanteella, vaan hätävarjeluna. Puolestaan, jos ryhmän jäsen tai muu yksityishenkilö havaitsee oletettavasti anastetun polkupyörän jonkun henkilön hallussa, kyseessä ei ole oikeudeton hyökkäys tai välitön ja pakottava vaara, joten polkupyörän hallintaan puuttumista ei voida perustella pakkotilalla tai hätävarjella, vaan joissakin tapauksissa itseavulla, jota tarkastellaan seuraavaksi.

Itseapu. Itseapu on oikeuttamisperuste, joka sallii yksityishenkilön toimia omatoimisesti omaisuutensa suojelemiseksi välittömästi rikoksen tapahduttua tai mikäli viranomaisapua ei ollut saatavilla riittävästi ja oikea-aikaisesti (PKL 1:5). Suomen oikeusjärjestyksessä on läsnä omankädenoikeuden kielto, joka on pääsääntö. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että ellei käsillä ole jokin poikkeustilanne, yksityishenkilö ei saa alkaa omin avuin palauttamaan loukattua oikeustilaa ennalleen. (Halijoki 2004, 22.) Kuten jo aiemmin todettua, itseapusäännöksessä on toistoa viranomaisen myötävaikutuksen suhteen ja se korostaa sitä, että itseapusäännöksen soveltaminen on toissijaista viranomaistoimintaan nähden (Halijoki 2004, 31).

Itseaputilanteita on käytännössä kahdenlaisia; toimiin omaisuuden takaisinottamiseksi ryhdytään välittömästi rikoksen tapahduttua tai omaisuus otetaan siltä, joka pitää sitä hallussaan oikeudettomasti (PKL 1:5.1). Ensimmäisen kohdan mukaisissa tilanteissa edellytetään, että rikoksen tunnusmerkistö on täytynyt tai se on vähintään yritysasteella. Keskeinen seikka tässä on se, että takaisinotto-oikeuden soveltaminen on oltava välittömässä yhteydessä tehtyyn rikokseen tai sen yritykseen. (Halijoki 2004, 29.) Tämä tarkoittaa polkupyörän takaisinottajan osalta sitä, että hänen pitäisi olla välittömästi rikoksen tapahduttua paikalla, jotta itseaputilanne olisi oikeutettua ensimmäisen kohdan perusteella.

Rajanveto itseavun ja hätävarjelu suhteen on tässä yhteydessä syytä tehdä. Kuvitellaan tilanne, jossa polkupyörän omistaja havaitsee kerrostalonsa pihalla henkilön, joka yrittää anastaa polkupyörää leikkaamalla omistajan pyörän lukkoa. Omistaja menee puuttumaan tilanteeseen, jolloin hän toimii hätävarjelusäännöksen perusteella, koska kyseessä on edelleen aloitettu oikeudeton hyökkäys. Rikoksenteijä ei ole vielä saanut polkupyörää häiriöttömään hallintaansa, joten omistajan toimet omistusoikeutensa suojelemiseksi ovat perusteltuja hätävarjelu kautta. Jos rikoksenteijä puolestaan kerkeää rikkoa lukon ja ehtii lähteä poistumaan paikalta, tulee itseapusäännöksen soveltaminen perustelluksi. Tällöin loukatun oikeustilan palauttamiseksi tarpeelliset teot olisivat oikeutettuja itseapusäännöksen ensimmäisen kohdan mukaan, koska omaisuuden hallinta on menetetty rikoksen kautta ja sen takaisinottamiseen on ryhdytty välittömästi rikoksen tapahduttua. Tämänkaltaisessa takaa-ajotilanteessa itseapua soveltava henkilö olisi oikeutettu käyttämään tarpeellisia ja

kokonaisuutena arvioiden puolustettavia voimakeinoja omaisuuden takaisin hankkimiseksi (PKL 1:5.3; HE 44/2002, 235).

Itseapusäännöksen toisen kohdan kannalta keskeistä on oikeudeton hallussapito ja toissijaisuus viranomaisiin nähden. Oikeudettomuuden käsillä olon ratkaiseminen voi olla jossain tilanteissa haastavaa, koska kysymykseen tulee esineoikeudellinen näkökulma sen suhteen, mistä suunnasta oikeudettomuutta tarkastellaan (Halijoki 2004, 30). Selvää oikeudetonta hallussapitoa on se, kun polkupyörän anastaja itse pyöräilee anastamallaan polkupyörällä. Puolestaan, jos muu kuin polkupyörän anastaja pyöräilee pyöräillä, on oikeudettomuuden arviointi hyvin haastavaa. Toki lainsäädännöstä löytyy säännös siihen, että kolmas henkilö joutuu luopumaan polkupyörästä tiettyjen rikosten kohdalla lunastuksetta, mutta omistussuhteiden selvittäminen pitäisi mielestäni jättää viranomaisten vastuulle.

Omaisuuden kohdalla omistussuhteet menevät sitä epäselvemmiksi, mitä enemmän aikaa anastusrikoksesta on kulunut ja sitä vanhemmat perustelut itseavun soveltaminen vaatii (HE 44/2002, 234). Näin ollen omaisuuden takaisinottaminen esimerkiksi kuukausia anastusrikoksen jälkeen on kyseenalaista etenkin, jos omistussuhteet ovat epäselvät. Yleisestikin ajateltuna, voiko Bike's Patrullenissa toimiva henkilö tai muu yksityishenkilö varmuudella sanoa, että joku polkupyörä on anastettu, jos se tulee kaupungilla vastaan. Toki se mahdollista on, mutta täysin sataprosenttisen varmuuden siitä saa polkupyörän runkonumeron tai muun yksilöintitiedon perusteella. Tämän selvittäminen voi edellyttää hetkellisesti esimerkiksi henkilön liikkumisvapauden rajoittamista, johon pääsääntöisesti vain viranomaisella on toimivaltuus, jos yleisen kiinniotto-oikeuden edellytykset eivät ole käsillä. Lisäksi tämänkaltainen selvitystyö alkaa muistuttaa vahvasti rikosten selvittämistä, joka ei ole yksityishenkilöiden tehtävä.

Itseapusäännös ei rajaa legitiimiä toimipiiriä pelkästään omistajiin. Takaisinotto-oikeus on ensisijaisesti polkupyörän omistajalla ja ulkopuoliselta henkilöltä edellytetään jonkin muotoista intressiä omistajan omistusoikeuden suojelemiseksi. Tällainen intressi on luonnollisesti edunvalvojalla ja haltijalla, mutta toisaalta myös sillä, joka vartioi tai valvoo omaisuutta (HE 44/2002, 233).

Näkisin, että Bike's Patrullenin kohdalla edunvalvoja intressin soveltamismahdollisuus on jokseenkin heikkoa. Toki se on periaatteessa mahdollista, jos joku ryhmän jäsenistä on määrätty toimimaan jonkun henkilön edunvalvojana ja tällöin tämä henkilö hoitaisi edunvalvottavansa taloudellisia asioita ja omaisuutta, mutta tämä intressi rajautuu luonnollisesti pelkästään tiettyyn henkilöön. Samaa ajatusmallia voidaan soveltaa myös muihin yksityishenkilöihin. Haltija voisi puolestaan tulla kysymykseen silloin, kun Bike's Patrullenin jäsen tai muu yksityishenkilö on esimerkiksi saanut kaveriltaan lainaan polkupyörän. Tällöin Bike's Patrullenin jäsenellä tai muulla yksityishenkilöllä on hallintaoikeus polkupyörään ja näin intressi toisen omistaman omaisuuden suojelemiseen voisi olla käsillä. Tässäkin yhteydessä on kuitenkin hyvä todeta, että kyseessä on yksittäistapaus, eikä tätä ajattelumallia voida soveltaa systemaattisesti.

Bike's Patrullenin ja muiden yksityishenkilöiden kohdalla kyseeseen ei tule vartiointi, koska vartiointiliiketoiminta on luvanvaraista, ansiotarkoituksessa suoritettavaa ja toimeksiantosopimukseen perustuvaa vartiointitehtävien hoitamista (LYTP 2.1,1 §; 3.1 §). Valvonnan osalta tarkastelua on syytä tehdä.

Valvonnan kohdalla kysymys herää sen suhteen, onko polkupyörien eli omaisuuden valvonta jotenkin Bike's Patrullenin tehtävä. Itse näkisin valvonnan siten, että se perustuu suulliseen tai kirjalliseen sopimukseen taikka johonkin velvollisuuteen, kuten omavartiointia koskevassa luvussa käsitellyn venesataman kohdalla. Sen syvemmin sopimusoikeudellisiin asioihin menemättä, sopimus voi toisaalta syntyä myös konkludenttisesti ja reaalisesti, eikä vapaaehtoisuus välttämättä poista sopimuksen olemassaoloa.

Konkludenttinen sopimus tarkoittaa hiljaista sopimusta, jossa olosuhteiden perusteella voidaan päätellä osapuolten sitoutumista tietyn sisältöiseen sopimukseen. Henkilö esimerkiksi ilmaisee hyväksyvänsä hänelle esitetyn tarjouksen pään nyökkäyksellä. Reaalisopimus tarkoittaa puolestaan tosiseikoista pääteltävää sopimusta, johon voi liittyä esimerkiksi esineen luovuttaminen toiselle osapuolelle. (Hirsimäki 2021, 23; Hemmo & Hoppu 2022, luku 3. tahdonilmaisu.) Käytännössä olisi mahdollista, että Bike's Patrullenin ja anastetun polkupyörän omistajan välillä olisi syntynyt sopimus, kun omistaja ilmoittaa anastetusta polkupyörästä Bike's Patrullenille sen palauttamiseksi tai löytämiseksi. Tällöin sopimus tarkoittaisi käytännössä toimeksiantoa rikoksen paljastamiseksi, joka ei ole yksityishenkilöiden tehtävä. Lisäksi sopimusoikeudellisesta näkökulmasta herää kysymys sopimuksen pätemättömyyden suhteen, koska sopimus sisältäisi juuri rikoksenpaljastamistoimeksianton.

Omavartiointin osalta käsitykseni mukaan velvollisuus perustuu venesatamien kohdalla siihen, että venepaikkojen haltijat ovat käytännössä asetettu venekerhon toimesta valvomaan venesatamaa rikosten ja ilkeiden ennalta estämiseksi. Lisäksi omavartiointin kohdalla valvontaa suorittavien henkilöiden valvottavaksi on asetettu jokin tietty omaisuus, kuten venesatamissa olevat veneet.

Yllä avattuihin seikkoihin perustuen näkisin, että Bike's Patrullenin jäsenten kohdalla kyseeseen ei tule valvonta. Muiden yksityishenkilöiden kohdalla kyseeseen voisi tulla valvonta, jos se on jotenkin heidän velvollisuus tai tehtävä, kuten venesatamien kohdalla.

Legitiimiä toimijapiiriä ei ole haluttu itseapusäännöksessä rajata, koska tiukka rajaus voisi johtaa haastavaan tilanteeseen, jossa esimerkiksi omistajan apuna takaisinottotilanteessa toimivalle henkilölle ei löytyisi lainkaan oikeudellista perustetta (HE 44/2002, 233). Itse kuitenkin näkisin ja uskoisin, että lainsäätäjät ei ole tarkoittanut toimijapiirin avoimuudella sitä, että itseapusäännöstä sovellettaisiin systemaattisesti yksityishenkilöiden toimesta ikään kuin rikosten selvittämiseksi ja anastetun omaisuuden takaisinottamiseksi sen palauttamisen suorittamiseksi. Toimijapiirin avoimuutta on

koksen tekijä mahdollisesti loukkaakin jatkuvana polkupyörän omistajan omistusoikeutta, ei kyseessä ole hätävarjelusäännöksen mukainen hyökkäys, koska se on päätynyt silloin, kun epäilty anastusrikos on toteutettu ja polkupyörän hallinta on saavutettu. (Helenius 2020, 250.)

Tilanteessa polkupyörävarkaudesta on kulunut ilmeisesti jonkun verran aikaa eli käsillä ei ole verestilanne. Tilanteessa ei voida soveltaa itseapusäännöksen 1. kohtaa, koska toimiin rikoksen kautta menetetyt omaisuuden takaisin ottamiseksi ei ole ryhdytty välittömästi rikoksen tapahduttua. Itseapusäännöksen 2. kohdan soveltaminen on puolestaan toinen kysymys.

Uutistietojen mukaisesti polkupyörällä ajosta tavattu henkilö on saanut pyörän lainaan kaveriltaan. Jos tilanteessa polkupyörä on anastettu ja alkuperäisen omistajan omistusoikeutta näin loukattaisiin, pyörän haltija voi tässä tilanteessa olla vilpittömässä mielessä. Puolestaan, jos polkupyörällä ajava henkilö on ostanut kyseisen pyörän, on käsillä omistuskollisio eli samanaikaisesti vaikuttaa kaksi tai useampi oikeus, eikä niitä voida toteuttaa yhtäaikaisesti (Kavón 2017, 40). Joka tapauksessa epäilyistä polkupyörävarkaudesta on kulunut ainakin jonkun verran aikaa, joten pyörän omistussuhteet ovat jokseenkin epäselvät ja sitä paremmin itseapu tulee perustella.

Uutisessa ei ainakaan tuoda esiin seikkoja, jonka mukaan voitaisiin olettaa, että tilanteesta olisi ilmoitettu poliisille. Uutisen yhteydessä olevasta videosta ei ole myöskään havaittavissa poliisin läsnäoloa. Itseapusäännöksen 2. kohdan mukaan omaisuus voidaan ottaa takaisin, jos viranomaisapu ei ole riittävää ja oikea-aikaista. Näin ollen herää kysymys, miten voidaan perustella, että viranomaisapu ei ole ollut riittävää ja oikea-aikaista, jos viranomaisille ei ole ilmoitettu. Toki on mahdollista, että asiasta on ilmoitettu hätäkeskukseen, mutta kuten tämän luvun alustuksessa todettiin, analysointi perustuu täysin uutisessa ilmi tulleisiin tosiseikkoihin. Toisaalta voitaneen olettaa, että mikäli hätäkeskukseen olisi ilmoitettu asiasta, niin saatavilla olisi lähtökohtaisesti ollut riittävää ja oikea-aikaista viranomaisapua, koska videon perusteella tilanne tapahtuu Oulun lähistöllä. Lisäksi Bike's Patrullenilla olisi ollut tilanteessa toisintoimisenmahdollisuus turvaamistoimenpiteen kautta. Turvaamistoimenpiteenä olisi voitu seurata pyöräilijää ja samalla kertoa tietoja hätäkeskukseen pyöräilijän liikkeistä. Turvaamistoimenpide on viranomaistoiminnan ohella ensisijaista itseapuun nähden (Halijoki 2004, 24).

Tilanteessa Bike's Patrullenin jäsen tiedusteleo polkupyörän hallussapitäjän nimeä, tämän kaverin nimeä ja missä he asuvat. Näkisin, että nämä seikat jokseenkin poistavat vaaraelementtiä polkupyörän uudelleen katoamisesta ja takaisinsaannin turvaamiseksi olisi tullut turvautua viranomaisen apuun. Toki uutisessa ei käy ilmi, ottaako Bike's Patrullenin jäsen pyörän haltuunsa, mutta jäsen kieltää henkilöä poistumasta paikalta pyörällä ja uutisen lopussa todetaan, että pyörän alkuperäinen omistaja oli onnellinen, kun sai pyöränsä takaisin. Näin ollen polkupyörä on jotenkin palautettu alkuperäiselle omistajalle.

Tilanteessa Bike's Patrullen toimii yksin, eikä mukana ole polkupyörän alkuperäinen omistaja. Omistaja on uutisen mukaan "antanut valtuudet" ryhmälle ottaa polkupyörä heidän haltuunsa, mutta tarkemmin ei tuoda esiin, mistä valtuuksista on kyse. Jos kyseessä on esimerkiksi itseapu, niin yleisiä oikeuttamisperusteita kuten itseapua ei voida ennakkoiden jakaa. Itseaputilanne on poikkeuksellinen ja itseavun soveltamisperusteiden käsillä olo perustuu sen hetkisen tilanteen tosiseikkoihin. Näin ollen ei voida ajatella, että Bike's Patrullenin jäsen toimisi tilanteessa polkupyörän alkuperäisen omistajan itseapuoikeudella. Tämä alkuperäisen omistajan "oikeutus" ottaa polkupyörä Bike's Patrullenin haltuun vaikuttaa myös toisaalta laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista säädettyä toimeksiannolta ja vartioimistehtävältä, sillä Bike's Patrullen toimii käytännössä anastetun polkupyörän omistajaan kohdistuneen rikoksen paljastamiseksi.

Koska itseapusäännöksessä ei ole rajattu legitiimiä toimijapiiriä, voidaan pohtia, olisiko Bike's Patrullenin jäsenet olleet oikeutettuja toimittamaan takaisinottoa. Itseavun toimijapiiriin liittyvät intressitahot ovat avattu tämän luvun itseapukohdassa, jossa todettiin intressitahojen soveltamismahdollisuudet olevan heikot Bike's Patrullenin kohdalla. Intressitahojen toistaminen tässä yhteydessä ei ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi tilanteessa asian selvittely muistuttaa läheisesti rikosten selvittämistä, joka ei ole yksityishenkilöiden tehtävä. Kuten jo totesin, en näkisi lainsäätäjän tarkoituksena olleen se, että itseapua sovellettaisiin siten, että yksityishenkilöt ikään kuin selvittävät epäiltyyn rikokseen liittyviä seikkoja ja sen pohjalta soveltavat itseapusäännöstä polkupyörän takaisinottoon. Itseapusäännös on säädetty sen vuoksi, että se tuo omaisuuden omistajalle mahdollisuuden suojella omistusoikeuttaan, joka on säännöksen lähtökohta.

Lopuksi, jos tilannetta ajatellaan esimerkiksi siten, että poliisille olisi tullut tehtävä kyseisestä tilanteesta, niin poliisilla olisi ollut mahdollisuus takavarikoida polkupyörä, jos on syytä olettaa, että se on rikoksella joltakulta viety (PKL 7:1.1). Termi *syytä olettaa* viittaa käsillä olevan asian todennäköisyyden arviointiin tai näyttökynnykseen. Vaikka kyseinen näyttökynnys on todennäköisyysjaottelussa alhaisimpana, edellyttää se poliisiltakin tietyntasoista varmuutta. Parhain varmuus tähän asiaan saadaan sillä, että polkupyörän runkonumeron perusteella voidaan osoittaa tehty rikosilmoitus, jossa kyseinen polkupyörä on yksilöity. Edellytykset ja toimivaltuudet tällaisten tosiseikkojen selvittämiseksi on poliisilla. Analysoinnin perusteella näkisin, että itseavun perusteleva olisi ollut haastavaa, ellei mahdotonta uutisessa ilmi tulleiden seikkojen pohjalta.

Kalevan vuonna 2022 julkaisema uutinen. Kalevan julkaisemassa uutisessa kerrotaan Bike's Patrullenin toimintatavasta, jossa ryhmä saa taloyhtiön asukkaalta vinkkitiedon anastetusta polkupyörästä taloyhtiön pyörävarastosta. Ryhmä menee paikalle ja jos polkupyörän runkonumeron perusteella todetaan, että pyörä on anastettu, ryhmä ottaa sen pakettiautoonsa. Polkupyörä toimitetaan joko suoraan omistajalle tai Bike's Patrullenin välivarastoon, jos omistaja ei ole tiedossa. Uutisessa ei tuoda esiin viranomaisen myötävaikutusta tilanteessa.

Tässä toimintamallissa ryhmän oikeudellisen perustan löytäminen on haastavaa. Alkuun voidaan lyhyesti todeta, että toimintaa ei voida perustella hätävarjelun tai pakkotilan kautta. Itseapusäännöksen kohdalla heräävät samat kysymykset, joita ovat viranomaisavun ensisijaisuus ja legitiimi toimijapiiri. Nämä kysymykset ovat mielestäni käsitelty kattavasti jo tässä luvussa sekä edellisen Bike's Patrullenin tehtävän analysoinnin yhteydessä, joten niiden toistaminen on tarpeetonta.

Huomionarvoista tilanteesta on kuitenkin RVA 11 §. Kuten jo todettua, säännös periaatteessa velvoittaa yksikön palauttamaan veloitusetta anastettu omaisuus tiettyjen rikosnimikkeiden kohdalla sen alkuperäiselle omistajalle. Henkilö, jonka hallussa polkupyörä on, voi kuitenkin hieman ihmetellä, jos polkupyörä on hävinnyt pyörävarastosta. Kyseenalaista tämä toimintamalli on etenkin silloin, jos polkupyörää hallussapitävä henkilö on vilpittömässä mielessä ja toisaalta voidaan kysyä, voiko Bike's Patrullen tämänkaltaisessa tilanteessa alkaa selvittämään polkupyörän omistussuhteita.

Johtopäätös. Bike's Patrullenin toiminta perustuu kansalaisaktivismiin ja yhteisöllisyyteen, mutta se operoi oikeudellisesti herkällä ja haastavalla alueella. Ryhmän toiminta voi olla oikeutettua tietyissä poikkeuksellisissa tilanteissa, mutta näissä on useita huomioon otettavia seikkoja, joka vaativat perehtymistä lainsäädäntöön. Yhteistyö ja vuoropuhelu viranomaisten kanssa sekä toiminnan avoimuus ovat välttämättömiä, jotta ryhmän jäsenille ei koidu mitään oikeudellisia seuraamuksia.

Bike's Patrullenin toiminta saattaa joissain tapauksissa olla perusteltua itseapuna ja hätävarjeluna. Itseapu on kuitenkin tarkasti rajattu oikeudellinen peruste ja sen käyttö voi olla sallittua vain tietyissä olosuhteissa, joissa esimerkiksi viranomaisten apu ei ole riittävää tai se viivästyy. Itseapusäännöksen mukaisesti viranomaistoiminta on ensisijaista verrattuna itsenäisesti takaisinsaannin toimittamiseen, etenkin itseapusäännöksen 2. kohdan mukaisissa tilanteissa. Näin ollen 2. kohdan mukaisissa tilanteissa pitäisi tehdä puntarointi sen suhteen, lähteekö puuttumaan polkupyörän hallussapitoon vai jättääkö sen viranomaisten vastuulle, joka on heidän tehtävänsä. Hätävarjelu puolestaan edellyttäisi paikalla oloa silloin, kun anastusrikos on veres.

Bike's Patrullenin jäsenten toiminnan oikeudellinen perusta on käytännössä sama kuin kaikilla muillakin yksityishenkilöillä. Ryhmän jäsenet ovat yksityishenkilöitä ja heitä koskee sama oikeudellinen normisto kuin kaikkia muitakin yksityishenkilöitä. Näin ollen oikeudellisen perustan muodostaa käytännössä oikeuttamisperusteet.

9 POHDINTA

9.1 Oma pohdinta aiheesta

Bike's Patrullenin toiminta herättää monia oikeudellisia kysymyksiä ja ryhmän toiminta on ollut pinnalla Oulussa sen perustamisesta lähtien. Bike's Patrullenin toiminnan perusajatuksena on auttaa polkupyörävarkauksien uhreja etsimällä anastettuja polkupyöriä ja palauttaa niitä oikeille omistajille.

Voitaneen todeta, että ryhmän toiminta on systemaattista ja järjestäytyntä sekä toiminnassa on mukana useita henkilöitä. Toiminta on sinänsä hienoa kansalaisaktivismia ja hienoa on sekin, että ryhmän toiminnassa mukana olevat henkilöt tekevät sitä vapaaehtoisesti.

Bike's Patrullenin toiminta voi vaikuttaa kansalaisten silmin pääosin moraalisesti oikeutetulta ja yhteiskunnallisesti hyödylliseltä, sillä auttavathan ne rikoksen uhreja taloudellisilta menetyksiltä. Kuitenkin oikeudellisesta näkökulmasta ajateltuna ryhmä liikkuu haastavalla alueella. Lainsäädännön noudattamisen valvonta ja rikotun oikeustilan palauttaminen on yksinomaan viranomaisten tehtävä. Poikkeustilanteissa lainsäädäntö kuitenkin mahdollistaa yksityishenkilön mahdollisuuden suojella omaansa ja toisaalta myös toisen, mutta se on tarkkaan säänneltyä.

Hypoteettisesti ajeltuna tilanteita, jossa yksityishenkilöt systemaattisesti etsivät anastettuja polkupyöriä, löytäessään ottavat niitä pois haltijoilta ja palauttavat ne alkuperäisille omistajille on erityisen ongelmallista. Tällaista toimintaa harjoittavat henkilöt voivat itse syyllistyä helposti rikokseen, joita ovat esimerkiksi tutkimuksessa käsitellyt omankädenoikeus, hallinnanloukkaus, pahoinpitely ja tuottamuksellinen vapaudenriisto. Vaikka toiminnan tarkoitus on pohjimmiltaan hyvä ja se tähtää tietyltä osin oikeudenmukaisuuden toteutumiseen, on tärkeää muistaa, että lainsäädäntö on kaiken pohja ja se asettaa tietyt rajat, joita ei saa ylittää, vaikka toiminnan motiivit olisivat kuinka jaloja.

Vaikka Bike's Patrullenin toiminta olisi moraalisesti kuinka hyväksyttävää, tulee huomioida, että ryhmän toiminta saattaa pikemmin vaarantaa oikeusvaltion periaatteita kuin edistää niitä. Lainsäädännön noudattaminen on tietenkin olennainen osa oikeudenmukaista ja toimivaa yhteiskuntaa. Vaikka kansalaistoiminta on arvokasta ja joskus tarpeellista, on tärkeää, että se tapahtuu lain puitteissa ja kunnioittaen oikeusvaltion periaatteita. Näin toimimalla varmistetaan, että oikeudenmukaisuus toteutuu ilman, että yksittäiset kansalaiset ottavat lain omiin käsiinsä.

Yhteenvedon Bike's Patrullenin toiminta on hyvää, jos lakia ei niin sanotusti oteta omiin käsiin ja epäilyistä rikoksista tai rikollisella menettelyllä hankitusta omaisuudesta ilmoitetaan poliisille. Poliisin tehtävänä on kuitenkin rikosten selvittäminen ja esitutkinnan suorittaminen. Polkupyörävarkaudet ovat yksi rikollisuuden muodoista, johon poliisin on puututtava. Kuitenkin poliisin kohdalla resurssiongelmat ovat todellisia ja rikosten esitutkinnan suhteen priorisointia on pakko tehdä, jotta esimerkiksi henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset saadaan tutkittua. Tämä ei saa kuitenkaan ajaa yksityishenkilöitä siihen, että laki otetaan omiin käsiin.

9.2 Itsearviointi

Opinnäytetyön tekemisessä haastavinta oli tutkimuksen aloittaminen. Aloitin tutkimuksen tekemisen lähdeaineiston kattavalla etsimisellä ja tutkimusmenetelmään tutustumalla, jonka pohjalta aloin hahmottelemaan itse työtä. Sisällysluettelon muodostumisen jälkeen kirjoitusprosessi alkoi edisty-

mään hyvää vauhtia. Opinnäytetyö oli prosessina työläs ja se vaati pitkäjänteistä työtä. Opinnäytetyö vaati syvällistä perehtymistä asioihin, joka edellytti laajaa oikeudellisten lähteiden etsimistä ja niiden lukemista. Itse kirjoitusprosessista muodostui lopulta hyvin laaja kokonaisuus ja yhteen asiaan keskittyminen kerrallaan oli välillä haastavaa. Tämän vuoksi tekstiin muodostui osin toistoa asioiden suhteen. Olen kuitenkin tyytyväinen lopputulokseen.

Tutkimukseni yhtenä haasteena oli oikeuskirjallisuuden ja muun oikeudellisen aineiston vähäisyys liittyen tutkimusongelmaani. Tutkimukseni aihe on sinänsä ensikertaista, eikä siitä löytynyt ollenkaan oikeuskäytännöstä tulleita ratkaisuja ja tämä rajoitti mahdollisuuksia antaa päteviä ja tarkkoja tulkintoja. Toisaalta näkisin, että juuri tämä teki tutkimuksestani arvokkaan.

Kuten tiivistelmässä totesin, tutkimus perustuu täysin julkisiin lähteisiin. Tämä aiheutti hieman haasteita Bike's Patrullenin ja heidän toimintatapojensa esittelyyn, koska tieteellisessä tutkimuksessa ei voi viitata omaan henkilökohtaiseen tietoon asiasta. Onneksi löysin kuitenkin avoimia lähteitä ja opinnäytetyön pystyi tekemään julkisen lähteiden pohjalta.

Opinnäytetyötä kirjoittaessani olen syventänyt aikaisempaa osaamistani, mutta myös oppinut uutta. Työni hyöty ammatilliselle kehitykselleni on merkittävä, koska teoreettisesta pohjasta muodostui niin laaja, joten uskon voivani hyödyntää opinnäytetyön kautta opittuja asioita työelämässä. Lisäksi näkisin, että niin itselle kuin muillekin oikeuttamisperusteisiin tutustuminen on tarpeellista ja siten tämä tutkimus on hyödyllinen kaikille. Toki oikeuttamisperusteet olivat itselle jo tuttuja, mutta opinnäytetyön kautta syvensin osaamistani myös niiden suhteen.

Näkisin onnistuneeni vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja valitsemani tutkimusmenetelmä oli tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukainen. Lainopillinen tutkimus oli täysin uusi asia, mutta sen käytännöt ja periaatteet avautuivat hyvin kirjallisuuden avulla. Toisaalta tutkimus osoitti, että lainsäädännön systematisointi ja tulkinta on moninaista sekä vaativaa työtä. Mielestäni onnistuin soveltamaan lainopillista tutkimusmenetelmää perustellusti ja johdonmukaisesti. Opinnäytetyö kehitti myös kykyäni tulkita ja analysoida oikeudellisia kysymyksiä sekä voimassa olevaa oikeutta.

9.3 Jatkotutkimus

Opinnäytetyössä ei käsitelty Bike's Patrullenin kerrostalojen varastoihin tai pyörävarastoihin kohdistuvia toimintamalleja, joita voisi kutsua myös etsinnöiksi. Tähän liittyen löytyisi varmuudelle tutkimusongelma, josta voisi tehdä jatkotutkimusta. Lisäksi jatkotutkimusta olisi mahdollista tehdä myös siten, että tutkimukseen otettaisiin mukaan haastatteluita.

Bike's Patrullenin kaltaisesta toiminnasta ei löytynyt esimerkiksi korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä, jota voisi hyödyntää tulkinnoissa. Aika näyttää, miten Bike's Patrullenin toiminta etenee ja nouseeko vastaavanlaista toimintaa esiin muualla sekä tuleeko sen myötä oikeusasteiden ratkaisuja. Tämän kautta uusia tutkimusongelmia voisi syntyä.

9.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa käytetty pääaineisto perustuu lainsäädäntöön, oikeuskirjallisuuteen ja hallituksen esityksiin, joten tutkimuksen pohja perustuu luotettaviin lähteisiin. Käyttämäni oikeuskirjallisuus on kirjoitettu 2000-luvulla, joka takaa puolestaan sen ajantasaisuuden ja niiden kirjoittajista johtuen arvioisin ne luotettaviksi. Käsittelemäni aineisto ja tuottamani teksti on tarkastettu ajantasaisiksi. Lainopillisessa tutkimuksessa saadut tulokset ovat tutkijan itse perustamia johtopäätöksiä, jotka perustuvat tutkimuksen aineistoon. Hyvään tieteelliseen tapaan kuuluu perustella johtopäätökset lainsäädäntöä noudattaen, mutta johtopäätökset ovat kuitenkin tutkijan luomia, joten niitä ei voida pitää täydellisinä totuuksina.

Bike's Patrullenin toiminta esitellään julkisten uutislähteiden pohjalta, jotka ovat toisaalta heikommin luotettavia lähteitä. Päätin kuitenkin toteuttaa opinnäytetyön perustuen julkisiin lähteisiin, enkä tehnyt haastatteluita, joten Bike's Patrullenin esittelemiseksi oli käytettävä uutislähteitä. Arvioisin kuitenkin käyttämäni uutislähteet luotettaviksi. Jouduin myös käyttämään jonkun verran muita heikommin luotettavia lähteitä, mutta pyrin pitämään ne aivan minimissä.

LÄHTEET

Boucht, J. & Frände, D. 2019: Suomen rikosoikeus, Rikosoikeuden yleisten oppien perusteet 2. uudistettu painos. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. Kannet, taitto ja paino: PunaMusta Oy, Tampere.

Edunvalvojan tehtävät. Digi- ja väestötietovirasto. Luettavissa: <https://dvv.fi/edunvalvojan-tehtavat> Luettu 10.09.2024.

Halijoki, J. 2004: Kiinniotto-oikeus ja itseapu. Jokamiehen kiinniotto-oikeutta ja itseapua koskevien pakkokeinolain säännösten tarkastelu. Defensor Legis N:o 2/2004.

Halonen, A. 2023: Ilkka etsii varastettuja pyöriä ja palauttaa ne omistajilleen – näin rosvot reagoivat käräytystilanteessa. Newsner. Luettavissa: <https://fi.newsner.com/uutiset/ilkka-etsii-varastettuja-pyoria-ja-palauttaa-ne-omistajilleen-nain-rosvot-reagoivat-karaytystilanteessa/> Luettu 12.08.2024.

Harjuma, J. 2024: Oululainen Bike's Patrullen menee kertomaan ministereille, miten pyörävarkauksia voidaan kitkeä – Ryhmälle tuli perjantaina vastaan käsiase. Kaleva. Luettavissa: <https://www.kaleva.fi/oululainen-bikes-patrullen-menee-kertomaan-ministe/6251379#kommentit> Luettu 12.08.2024.

Helenius, D. 2020: Oikeudenvastaisuus. Teoksessa: Korkka-Knuts, H. & Helenius, D. & Frände, D. 2020: Yleinen rikosoikeus. Edita Publishing Oy.

HE 66/1988 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalla rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

HE 94/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

HE 44/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Hirvonen, A. 2011: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki, Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Luettavissa: https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf Luettu 09.09.2024.

Hirsimäki, H. 2021: Sopimuksen syntyminen ja muuttuminen konkludenttisesti. Rahoitus ja yritys juridiikan pro gradu—tutkielma. Vaasan yliopisto.

Kaisto, J. 2016: Esineoikeuden alkeet. Helsingin yliopiston oikeustieteellisten tiedekunnan julkaisu. Unigrafia Oy, Helsinki.

Karvonen, A. 2022: Vastaan on tullut uhkailuja ja sorkkarautaakin, kun pyöräpartio etsii Oulussa varastettuja fillareita palauttaakseen ne omistajille – Poliisi partion toiminnasta: ”On vaarana, että syyllistyy itse rikokseen”. Kaleva. Luettavissa: <https://www.kaleva.fi/vastaan-on-tullut-uhkailuja-ja-sorkkarautakin-kun-/4941138#kommentit> Luettu 16.08.2024.

Kavón, C. 2017: Esineoikeuksien jäsentelyä. Turun ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Kerttula, T. 2010: Vartijat ja järjestyksenvälvojat julkisen vallan käyttäjinä. Yliopistollinen väitöskirja. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki.

Kolehmainen, A. 2016a: Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Teoksessa: Miettinen, T. (toim.) 2016: Oikeustieteellinen opinnäytetyö – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodeista ja arvosteluista. Helsinki, Edita Publishing Oy.

Korhonen, J. 2022: Tällainen on lopputulos, kun oma äiti ja poliisi käräyttävät 10-vuotiaan varastetun pyörän myynnistä. Iltalehti. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/254c863d-1453-4b3d-b07e-90ed9a9d61b8> Luettu 16.08.2024.

Lainkirjoittajan opas 2022. Kansallisten säädösten valmistelua koskevat ohjeet. Luettavissa: <https://lainkirjoittaja.finlex.fi/wp-content/uploads/2024/01/LAKO-2013-1.2.pdf> Luettu 16.09.2024.

Lappi-Seppälä, T. 2022a: Rikoslajit, luku 10. henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa: Lappi-Seppälä, T. & Hakamies, K. & Helenius, D. & Melander, S. & Nuotio, K. & Ojala, T. & Rautio, I. 2022: Rikosoikeus. 5. uudistettu painos. Alma Talent Oy, Helsinki.

Lappi-Seppälä, T. 2022b: Rikoslajit, luku 15. hallinnan loukkaus. Teoksessa: Lappi-Seppälä, T. & Hakamies, K. & Helenius, D. & Melander, S. & Nuotio, K. & Ojala, T. & Rautio, I. 2022: Rikosoikeus. 5. uudistettu painos. Alma Talent Oy, Helsinki.

Lappi-Seppälä, T. 2022c: Rikoslajit, luku 15. luvaton käyttö. Teoksessa: Lappi-Seppälä, T. & Hakamies, K. & Helenius, D. & Melander, S. & Nuotio, K. & Ojala, T. & Rautio, I. 2022: Rikosoikeus. 5. uudistettu painos. Alma Talent Oy, Helsinki.

Lappi-Seppälä, T. 2022d: Rikoslajit, luku 15. varkausrikokset. Teoksessa: Lappi-Seppälä, T. & Hakamies, K. & Helenius, D. & Melander, S. & Nuotio, K. & Ojala, T. & Rautio, I. 2022: Rikosoikeus. 5. uudistettu painos. Alma Talent Oy, Helsinki.

Lappi-Seppälä, T. 2022e: Yleisiä kysymyksiä, luku 3 vastuunvapauserusteista. Teoksessa: Lappi-Seppälä, T. & Hakamies, K. & Helenius, D. & Melander, S. & Nuotio, K. & Ojala, T. & Rautio, I. 2022: Rikosoikeus. 5. uudistettu painos. Alma Talent Oy, Helsinki.

Löytötavarat. Poliisi.fi. Luettavissa: <https://poliisi.fi/loytotavarat> Luettu 10.09.2024.

Matikkala, J. 2023a: Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa: Frände, D. & Hyttinen, T. & Kallio, H. & Korkka-Knuts, H. & Matikkala, J. & Tapani, J. & Tolvanen, M. & Viljanen, P. & Wahlberg, M. 2023: Keskeiset rikokset. 5. uudistettu painos. Edita Publishing Oy.

Matikkala, J. 2023b: Vapauteen kohdistuvista rikoksista. Teoksessa: Frände, D. & Hyttinen, T. & Kallio, H. & Korkka-Knuts, H. & Matikkala, J. & Tapani, J. & Tolvanen, M. & Viljanen, P. & Wahlberg, M. 2023: Keskeiset rikokset. 5. uudistettu painos. Edita Publishing Oy.

Melander, S. 2022g: Rikoslajit, luku 14. vapauteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa: Lappi-Sepälä, T. & Hakamies, K. & Helenius, D. & Melander, S. & Nuotio, K. & Ojala, T. & Rautio, I. 2022: Rikosoikeus. 5. uudistettu painos. Alma Talent Oy, Helsinki.

Melander, S. & Majanen, M. 2022f: Rikoslajit, luku 7. omankädenoikeus. Teoksessa: Lappi-Sepälä, T. & Hakamies, K. & Helenius, D. & Melander, S. & Nuotio, K. & Ojala, T. & Rautio, I. 2022: Rikosoikeus. 5. uudistettu painos. Alma Talent Oy, Helsinki.

Määttä, T. & Paso, M. 2019: Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan. Helsingin yliopiston tiedekunnan julkaisuja. Helsinki.

Paasonen, J. 2021: Mitä eroa on omavartioinnilla ja vartioimisliiketoiminnalla. Blogikirjoitus. Luettavissa: <https://jyripaasonen.fi/mita-eroa-on-omavartioinnilla-ja-vartioimisliiketoiminnalla/> Luettu: 17.09.2024.

Perustuslaki. Oikeusministeriö.fi. Luettavissa: <https://oikeusministerio.fi/perustuslaki> Luettu 16.09.2024.

PeVL 3/1982 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto.

PeVL 33/2000 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto. Hallituksen esitys menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Pyörävarkauksien määrä jatkoi laskuaan, korvausmäärät kääntyivät nousuun – erityisesti kalliit sähköpyörät houkuttelevat rosvoja, STT Info 20.3.2024. Luettavissa: <https://www.sttinfo.fi/tiedote/70122962/pyoravarkauksien-maara-jatkoi-laskuaan-korvausmaarat-kaantyyvat-nousuun-erityisesti-kalliit-sahkopyorat-houkuttelevat-rosvoja?publisherId=2060&lang=fi> Luettu 07.09.2024.

Rytinki, P. 2023: Kiitosta saanut Bike's Patrullen jatkaa töitä pyörävarkauksien estämiseksi. Mun Oulu. Luettavissa: <https://www.munoulu.fi/kaupunki/kiitosta-saanut-bikes-patrullen-jatkaa-%C3%B6it%C3%A4-py%C3%B6r%C3%A4varkauksien-est%C3%A4miseksi/> Luettu 12.08.2024.

Rönnerberg, J. & Seppänen, J. 2023: Opas polkupyörän omistajalle polkupyörävarkauksien estämiseksi. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Silfsten, J. 2023: Video: Näin Ilkka väijytti polkupyörän takaisin omistajalleen – ”Tää on varastettu”. MTV Uutiset. Luettavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/video/video/prog20725861#gs.cyz44t> Luettu: 17.8.2024.

Soininen, S. 2016b: Oikeudellisen argumentin rakentaminen kirjoitusprosessissa. Teoksessa: Miettinen, T. (toim.) 2016: Oikeustieteellinen opinnäytetyö – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodeista ja arvosteluista. Edita Publishing Oy, Helsinki.

Tolvanen, M. 2013a: Vastuunvapausperusteet, pakkotila. Teoksessa: Tapani, J. & Tolvanen, M. 2013: Rikosoikeuden yleinen osa, vastuuoppi. 2. uudistettu painos. Talentum Media Oy, Helsinki.

Tolvanen, M. 2019a: Vastuunvapausperusteet, pakkotila. Teoksessa: Tapani, J. & Tolvanen, M. & Hyttinen, T. 2019: Rikosoikeuden yleinen osa. 3. uudistettu painos. Alma Talent Oy, Helsinki.

Tolvanen, M. & Kallio, H. 2023c: Omaisuus ja varallisuusrikokset. Teoksessa: Frände, D. & Hyttinen, T. & Kallio, H. & Korkka-Knuts, H. & Matikkala, J. & Tapani, J. & Tolvanen, M. & Viljanen, P. & Wahlberg, M. 2023: Keskeiset rikokset. 5. uudistettu painos. Edita Publishing Oy.

Virranniemi, J. & Körkkö, J. & Kinnunen, H. 2022: Pyörävarkaiden jäljillä. Yle Uutiset. Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-12678240> Luettu 16.08.2024.

Virtanen, J. 2004: Rikosoikeuden yleiset opit ja oikeuslähdeoppi. Lakimies 6/2004.

Virtanen, T. 2017: Yksityisen turvallisuusalan toimijat sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteissä. Hoitotyössä avustamista vai hoitotyön turvaamista. AMK-opinnäytetyö. Poliisiammattikorkeakoulu.

Voutilainen, T. 2016c: Julkisuus ja henkilötietojen suoja oikeustieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa: Miettinen, T. (toim.) 2016: Oikeustieteellinen opinnäytetyö – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodeista ja arvosteluista. Helsinki, Edita Publishing Oy.

Yleinen edunvalvonta. Oikeus.fi. Luettavissa: <https://oikeus.fi/edunvalvonta/fi/index.html> Luettu 10.09.2024.